

SKRIFTLIGE INDLÆG FRA DET ØKONOMISKE RÅDS MEDLEMMER

På de følgende sider er gengivet skriftlige indlæg fra medlemmer af Det Økonomiske Råd. Følgende medlemmer har ønsket at give skriftlige bidrag:

Økonomi- og Indenrigsministeriet
Finansministeriet
Kommunale organisationer
Danmarks Nationalbank
Dansk Arbejdsgiverforening
Dansk Byggeri
Landsorganisationen i Danmark
Dansk Metal
3F
Akademikernes Centralorganisation
Dansk Industri
Håndværksrådet
Landbrug & Fødevarer
Dansk Erhverv
Finansrådet
FTF – Hovedorganisation for offentligt og privat ansatte
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
Særlig sagkyndig Birgitte Sloth
Særlig sagkyndig Torben M. Andersen
Særlig sagkyndig Nina Smith

Økonomi- og Indenrigsministeriet

Konjunktursituationen og aktuel økonomisk politik

Regeringen har i forbindelse med fremsættelse af forslag til finanslov også foretaget en vurdering af konjunktursituationen. Økonomi- og Indenrigsministeriet er på den baggrund enig i, at vækstudsigterne skal nedjusteres. De mere afdæmpede vækstudsigter betyder, at ledigheden i en periode vil fortsætte med at stige, og at der vil ske en forværring af de offentlige finanser, så underskuddet kan nå op på omkring 95 mia. kr. næste år.

Formandskabet forudser et meget langstrakt forløb tilbage til en normal konjunktursituation i omkring 2017-18. Økonomi- og Indenrigsministeriet mener, at der også er mulighed for et mere positivt forløb. I den retning trækker, at der nu er indgået en europæisk aftale, som styrker eurolandenes sikkerhedsnet i form af lånemekanismen EFSF. Aftalen skal bidrage til en løsning på det græske statsgældsproblem, understøtte den europæiske banksektors kapitalstyrke og likviditet. Det er vigtigt, at redningsplanerne gennemføres som planlagt. Samtidig forpligtes landene til at gennemføre reformer og føre en ansvarlig finanspolitik.

Meget af den usikkerhed, der har tynget de finansielle markeder i de seneste måneder, har været affødt af en negativ spiral, hvor statsgældskrisen har forringet bankernes balancer og øget risikoen for en reduktion af bankernes udlån. Dette har igen forstærket de statsfinansielle problemer og de lavere vækstudsigter. Med den europæiske aftale er der forhåbentlig taget et vigtigt skridt i retning af at stoppe denne spiral, selvom der vil kunne gå nogen tid, inden tilliden er genetableret, og at det manifesterer sig i økonomisk aktivitet.

Når der ses på mulighederne for fremgang i dansk økonomi, er det værd at hæfte sig ved de aktuelt store opsparringsoverskud i den private sektor. Husholdningerne og virksomhederne har konsolideret sig siden starten på krisen, og det indebærer et betydeligt potentiale for efterspørgselsfremgang. Det har formandskabet på udmærket vis illustreret i et positivt scenarie for konjunkturudviklingen.

Økonomi- og Indenrigsministeriet er enig med formandskabet i, at vækstforløbet også kan blive mere negativt, hvis den stagnation, der er indtruffet i år, fortsætter langt ind i 2012. Vækstudsigterne er i øjeblikket omgærdet af ekstraordinær usikkerhed, og det kan ikke udelukkes, at forløbet bliver mere negativt i forhold til de allerede nedjusterede vækstskøn.

Svage konjunkturer og ledige ressourcer taler for en lempelse af finanspolitikken. Omvendt er de offentlige underskud store, og en troværdig økonomisk politik kræver – særligt i den nuværende situation med gældskrise – en konsolidering af de

offentlige finanser i de kommende år for at undgå mistillid til den økonomiske politik. Formandskabet beskriver dette dilemma meget præcist.

Regeringens kickstartpakke vil sammen med udbetalingen af efterlønsbidrag give et positivt bidrag til væksten næste år. En stor del af pakken består af fremrykkede investeringer, som finansieres af et lavere investeringsniveau i årene efter. Der er dermed tale om en midlertidig lempelse.

Økonomi- og Indenrigsministeriet har noteret sig, at formandskabet vurderer, at en lempelse af finanspolitikken i en vis størrelsesorden kan forsvares, når lempelsen er midlertidig og fuldt finansieret.

Det er en klar præmis for regeringen, at finanspolitikken skal tilrettelægges, så tilliden til dansk økonomi ikke undergraves. Kickstartpakke og den øvrige finanspolitik er derfor tilrettelagt således, at den samlede finanspolitik opfylder EU-henstillingens hovedkrav om en strukturel forbedring af den offentlige saldo på 1½ pct. af BNP i perioden 2011-2013, og at det faktiske underskud kommer under 3 pct. af BNP i 2013.

Formandskabet skriver, at det er en afgørende forudsætning for at bruge finanspolitikken aktivt til at stabilisere konjunkturerne, at det sker inden for rammerne af en holdbar og troværdig økonomisk politik på mellemlangt og langt sigt. Det er Økonomi- og Indenrigsministeriet enig i. Derfor er det også vigtigt at holde fast i den reformdagsorden, som regeringen har lagt op til, herunder på dagpenge- og tilbagetrækningsområdet.

Formandskabet advarer om, at en forlængelse af dagpengeperioden fører til forventninger om tilsvarende tiltag i fremtidige perioder med høj ledighed. Denne risiko er latent, og finanslovsforslaget angiver derfor en nøje afgrænset målgruppe og tidsramme for forlængelsen.

Der peges i rapporten på behovet for en bedre udgiftsstyring gennem flerårige udgiftslofter med sanktioner. Den økonomiske situation, hvor der er meget snævre rammer for de offentlige udgifter, stiller endnu større krav til, at de fastlagte udgiftsrammer overholdes. Behovet for en bedre udgiftsstyring er åbenlyst, og erfaringen viser, at sanktioner i forhold til kommunerne er et effektivt instrument for at imødegå overskridelser af aftalerne. Regeringen lægger op til at indføre udgiftslofter for stat, kommuner og regioner.

Indkomstfordeling

Økonomi- og Indenrigsministeriet kvitterer for analyserne af indkomstforskelle og genkender det billede, der tegnes af Danmark, som et land med små indkomstforskelle.

Formandskabet advarer imod at lade kortsigtede ændringer i de målte indkomstforskelle give anledning til ændringer i den økonomiske politik, da indkomstfordelingsmål er konjunkturafhængige. Formandskabet anbefaler i den forbindelse, at sådanne mål baseres på en neutral konjunktursituation.

Økonomi- og Indenrigsministeriet har noteret sig denne anbefaling. Det bemærkes i den sammenhæng, at opgørelser af indkomstforskellene under alle omstændigheder vil være følsomme over for de valgte metoder og afgrænsninger. Det taler i sig selv for at være varsom med at lægge kortsigtede udsving i indkomstforskellene til grund for den økonomiske politik.

Kapitlet om indkomstfordeling indeholder et interessant afsnit om ”topindkomsterne”. Formandskabet peger i den forbindelse på, at det er usikkert, om yderligere beskatning af de højeste arbejdsindkomster vil være indtægtsgivende. Rapportens beregninger fokuserer på den sats, der maksimerer skatteprovenuet fra de højeste arbejdsindkomster. Formandskabet peger på, at den nuværende marginalsattesats ”ligger tæt på” det centrale skøn for den provenumaksimerende sats. Rapporten kunne have været mere klar med hensyn til implikationerne heraf for det optimale skattesystem. Det er vigtigt at holde sig for øje, at en provenumaksimerende sattesats ikke skal opfattes som en optimal sattesats i et velstands- og velfærdsmæssigt perspektiv.

Økonomi- og Indenrigsministeriet vurderer tværtimod, at en fuldt finansieret skattereform, der sænker skatten på arbejdsindkomst, vil kunne bidrage til at mindske skattesystemets forvridninger og dermed både øge velstanden og styrke de offentlige finanser gennem et højere arbejdsudbud. Regeringen har annonceret, at der skal gennemføres en fuldt finansieret skattereform, som sænker skatten på arbejde markant, og som har en rimelig social balance.

Finansministeriet

DØR’s konjunkturvurdering for i år og næste år er overordnet set på linje med skønnene i den status for konjunkturudsigterne, der er offentliggjort sammen med regeringens forslag til finanslov for 2012. Vurderingen afspejler en forværring af konjunkturudsigterne siden den forrige rapport, som blandt andet skal ses i sammenhæng med den internationale gældskrise, skuffende internationale nøgletal og en svag udvikling i privatforbruget. Der ventes en beskeden vækst i den nærmeste

tid, hvor væksten vil udgøre ca. 1¼ pct. i år og næste år. Hvis uroen i forbindelse med den europæiske gældskrise fortsætter eller blusser op, er der risiko for en større afmatning på kort sigt. Derfor er det centralt, at redningsplanerne gennemføres som planlagt.

Baseret på den tidligere regerings finanslovsforslag for 2012 skønner DØR i hovedscenariet et underskud på de offentlige finanser på 84 mia. kr. i 2012. Det er lavere end Finansministeriets skøn, hvilket især afspejler forskelle i skøn og forudsætninger vedrørende tilbagebetalingen af efterlønsbidrag i 2012. Der er imidlertid betydelig usikkerhed om udviklingen i den faktiske saldo, som er meget konjunkturfølsom og afhængig af svingende indtægter fra fx pensionsafkastskat og selskabsskat, der blandt andet afhænger af indtjeningen og udviklingen på de finansielle markeder.

Finansministeriets vurdering af det aktuelle output-gap i dansk økonomi er omtrent på linje med Nationalbankens seneste skøn og dermed noget mindre end formandskabets skøn på 3½-4 pct. I sammenhæng hermed vurderer Finansministeriet, at beskæftigelsen i første halvår 2011 omtrent er tilpasset til det aktuelle produktionsniveau. Det understøttes af, at den private beskæftigelse holdt op med at falde i første halvår 2011, og at bruttoledigheden har været nogenlunde uændret det seneste års tid. Derfor deler Finansministeriet ikke rapportens vurdering af, at der i forhold til det nuværende aktivitetsniveau udestår en stor tilpasning af beskæftigelsen, som vil føre til en fortsat stigning i ledigheden ind i 2013 ved den produktionsprognose, som indgår i rapporten. Prognosen indebærer, at produktionen vokser i en takt, som ca. svarer til den potentielle vækst i dansk økonomi i disse år.

Formandskabet har vurderet den økonomiske politik på basis af regeringsgrundlaget fra den nye S-R-SF-regering. Rapporten indeholder en afbalanceret diskussion af de muligheder og begrænsninger, der er i finanspolitikken. På den ene side taler konjunktursvækkelsen isoleret set for en lempelse af finanspolitikken. På den anden side lægger de store underskud og det fremadrettede konsolideringsbehov begrænsninger på finanspolitikken. Formandskabet fremhæver helt korrekt, at en troværdig genopretning af finanserne og bedre kontrol med udgifterne er vigtige forudsætninger for, at der er tillid til finanspolitikken og for, at der kan være handlemuligheder på kort sigt. Desuden betoner formandskabet, at henstillingen fra EU skal efterleves.

Regeringens finanslovsforslag for 2012 omfatter blandt andet en "kickstart" med fremrykning og igangsætning af investeringer for 10¾ mia. kr. i 2012 og 8 mia. kr. i 2013. Kick-starten skønnes at øge beskæftigelsen med ca. 9.000 personer i 2012 og 12.000 personer i 2013. Med kick-starten kan EU-henstillingen om at forbedre den strukturelle saldo med 1½ pct. af BNP i 2011-13 fortsat overholdes, *jf. Oplæg til*

finanslov 2012. Det skyldes blandt andet, at de investeringer, der afholdes i 2013 i regi af Landsbyggefonden mv., ikke direkte påvirker de offentlige finanser.

Formandskabet ser positivt på, at regeringen vil fortsætte traditionen med at fremlægge mellemfristede planer, der skal sigte på at skabe sammenhæng mellem de offentlige udgifter og indtægter på længere sigt.

Regeringen har opstillet ni ambitiøse målsætninger for dansk økonomi, som skal indgå i den kommende 2020-plan. De ni mål omfatter blandt andet målene i *Reformpakke 2020* om, at den strukturelle saldo i 2020 mindst skal være i balance, at henstillingen fra EU om en strukturel forbedring af den offentlige saldo med 1½ pct. af BNP i 2011-13 skal efterleves, samt at holdbarhedsindikatoren altid skal være positiv. Hertil kommer målsætninger om at gennemføre yderligere reformer, der øger arbejdsuddrevet frem mod 2020, nye investeringer i forskning og uddannelse, og en forbedring af Danmarks konkurrenceevne mv. Samtidig er der indført et forsigtighedsprincip, som betyder, at merudgifter kun afholdes, hvis der er fundet konkret finansiering.

Generelt er målsætningerne for den økonomiske politik i tråd med anbefalingerne fra Formandskabet.

Formandskabet anbefaler en bedre styring af de offentlige udgifter og bakker i den forbindelse op om forsigtighedsprincippet. Der foreslås desuden flerårige investeringsplaner og udgiftslofter med individuelle sanktioner, hvis lofterne ikke overholdes.

Som det fremgår af regeringsgrundlaget vil regeringen arbejde videre med en budgetlov, der indfører udgiftslofter for stat, kommuner og regioner. Arbejdet tager udgangspunkt i de forslag, der blev fremlagt i foråret, og som omfatter konkrete 4-årige udgiftslofter og en række sanktionsmekanismer på både det statslige, kommunale og regionale område.

Det bemærkes endvidere, at udgiftsstyringen allerede er forbedret med det sanktionsregime, der gælder nu, og at der i de mellemfristede planer i forvejen indgår flerårige investeringsrammer, der blandt andet udgør et benchmark i forhold til fremrykning af offentlige investeringer.

Kapitlet om indkomstfordeling bekræfter, at Danmark – aktuelt og historisk – er et de lande, der har de mindste indkomstforskelle, og hvor indretningen af skatte- og overførselssystemet bidrager markant til at reducere de målte indkomstforskelle. Endvidere er der væsentlig mindre forskel på befolkningens livsindkomster end på indkomsterne opgjort i et enkelt år. Det afspejler, at den enkeltes situation ændres

over tid. Studerende færdiggør uddannelse og kommer i beskæftigelse, arbejdsløse opnår job mv. Analysen bekræfter, at Danmark fortsat er et af de mest lige lande, når der tages højde for indkomstmobilitet.

Formandskabet fremhæver også betydningen af de frivillige valg, der påvirker indkomstforskellene. Eksempelvis kan frivilligt valg af reduceret arbejdstid indebære, at de målte indkomstforskelle øges, uden at dette nødvendigvis er udtryk for tilsvarende forskelle i *mulighederne* for at erhverve indkomst.

Rapporten viser, at de målte indkomstforskelle er konjunkturfølsomme. Der er tendens til stigende indkomstforskelle i højkonjunkturer, hvilket især skyldes ændringer i kapitalindkomsterne. Herunder fremgår det, at den stigning, der var i indkomstforskellene frem til 2008, i høj grad skyldes kapitalindkomster og ikke fordelingen af løn- og overførselsindkomster. Det er på linje med Finansministeriets analyser.

Formandskabet konkluderer bl.a. på den baggrund, at et eventuelt mål for størrelsen af indkomstforskellene i givet fald bør baseres på en neutral konjunktursituation. Desuden, at kortsigtede ændringer i indkomstforskellene ikke bør give anledning til ændringer i den økonomiske politik.

I sammenhæng med indkomstfordeling har formandskabet også set på de mulige virkninger af en eventuel forøgelse af skatten på de højeste indkomster. Idet højere marginalskatter kan påvirke den enkeltes beslutning om arbejdsudbud, uddannelsesvalg og fraflytning mv., er det ifølge analysen ikke givet, at øget beskatning af de højeste indkomster vil øge det samlede skatteprovenu. Resultatet afhænger dog af de konkrete forudsætninger, og der præsenteres også beregninger, hvor der er tale om et øget skatteprovenu, hvis den forudsatte adfærdsrespons er mindre kraftig.

I regeringsgrundlaget er det meldt ud, at regeringen vil gennemføre en fuldt finansieret og socialt afbalanceret skattereform, der sænker skatten på arbejdsindkomst og øger arbejdsudbuddet med ca. 7.000 personer.

Kommunale organisationer

Grundtonen i formandskabets diskussionsoplæg er rigtig

KL er enig i den alvorlige grundtone i formandskabets diskussionsoplæg. Risikomomentene i økonomien er betydelige, og udfordringen er at fastholde tilliden til den økonomiske politik. KL er også enig med formandskabet i, at det er udbuddet af arbejdskraft på det lange og mellemfristede sigt, som er en af de største udfordringer

samfundet står over for. Det er derfor afgørende, at arbejdsmarkedspolitikken tilrettelægges, så der skabes størst muligt udbud af arbejdskraft.

Endvidere er KL – ligesom formandskabet – bekymrede over det store tab af konkurrenceevne som følge af de sidste 20 års høje lønstigninger.

Fortsat store investeringsbehov i kommunerne

KL er positiv over for formandskabets overvejelse om flerårige investeringsplaner og overvejelsen om at fremrykke offentlige investeringer. Der er fortsat store investeringsbehov i kommunerne, ligesom mange kommuner i disse år prioriterer at få rettet op på betydelige vedligeholdelseefterslæb.

Kommunerne er allerede i gang med at opprioritere anlægsinvesteringerne i 2011 og budgetterne for 2012 understreger, at kommunerne for alvor prioriterer investeringer frem for forbrug.

Det er imidlertid væsentligt at understrege, at kommunerne også vil have et investeringsbehov på længere sigt. KL har i publikationen ”Fundament for fremtiden” fra foråret 2009 dokumenteret, at der i mange år frem er et stort investeringsbehov og vedligeholdelseefterslæb i kommunerne.

Der er allerede tilstrækkelige styringsinstrumenter

Det fremgår af diskussionsoplægget, at formandskabet anbefaler flerårige udgiftslofter med individuelle sanktioner. Formandskabets diskussionsoplæg indeholder ikke betragtninger om den eksisterende lovgivning med indbyggede sanktioner, og KL finder ikke, at der i tilstrækkelig grad er argumenteret for nye konkrete styringsinstrumenter, herunder også i lyset af den udvikling der faktisk er konstateret gennem de senere år.

Alene fra kommunernes regnskab 2009 til budgetterne for 2012 er der sket en reduktion i de kommunale serviceudgifter i omegnen af 6 mia. kr., svarende til et fald på 2,5 pct. Kommunalbestyrelserne har dermed taget et meget stort medansvar for genopretningen af dansk økonomi, og nye styringsinstrumenter risikerer at svække det politiske ansvar og dermed de prioriteringsudfordringer, som den kommunale sektor står overfor.

Danmarks Nationalbank

Konjunkturudsigterne i andet halvår, og formentlig begyndelsen af 2012, fremstår svækket af finansiell uro, genopblussen af gældskrisen i økonomisk svage eurolande samt afdæmpningen af de internationale konjunkturer hen over sommeren. For-

mandskabet har justeret væksten kraftigt ned også langt inde i prognoseperioden. Der skønnes nu svag udvikling i forbrug, investeringer og eksport samt et uændret stort negativt produktionsgab frem til og med 2013. Der foreligger dog ikke håndfaste ændringer i de grundlæggende økonomiske drivkræfter for udviklingen så langt frem.

To sæt af stærke modsatrettede kræfter påvirker udviklingen. Mange af de nord-europæiske lande, der ikke er direkte ramt af gældskrisen, har et stort potentiale for ekstra indenlandsk privat efterspørgsel. Opsparingskvoterne er høje og investeringskvoterne lave. Hertil kommer en historisk lav rente. I modsat retning trækker finansiel uro og kursfald på aktier. Hvis der ikke sker en bedre inddæmning af gældskrisen i Sydeuropa, kan det forlænge og forværre krisen og trække en normalisering af konjunkturerne i langdrag i hele EU.

Den aktuelle konjunktursituation er ikke en traditionel afmatning, men en tillidskrise og i nogle lande, herunder Danmark, de uundgåelige eftervirkninger efter den forudgående overophedning. Forbrugerne holder sig tilbage fra at forbruge og virksomhederne sig fra at investere, på trods af meget lav rente. I den situation virker de økonomisk-politiske værktøjer ikke nødvendigvis som vanligt. Der kan være risiko for uforholdsmæssigt store (ikke-lineære) negative sideeffekter, såfremt udviklingen enten bliver meget svag eller omvendt atter udfordrer kapacitetsgrænsen med risiko for yderligere belastning af konkurrenceevnen. Det taler for en høj grad af forsigtighed i tilrettelæggelsen af finanspolitikken.

Efter overophedningen af dansk økonomi 2006-08 og det kraftige tilbageslag skønner Formandskabet produktionsgabets størrelse til i omegnen af 4 pct. af BNP. Nationalbanken skønner et noget mindre gab. Det skønnede beskæftigelsesgab er derimod omtrent ens med omkring 50-60.000 fuldtidsbeskæftigede. Begge skøn understreger, at en tilbagevenden til toppunktet i beskæftigelsen i 2007-08 hverken er mulig eller ønskelig og ikke bør gøres til en målsætning i den økonomiske politik.

Nationalbanken er enig i analysen af ejendomsbeskatningen. Den manglende kobling mellem ejendomsværdiskatten og boligernes værdier er stabiliseringsmæssig skadelig og forstærkede overophedningen i 2007-08, ligesom afkoblingen nu er med til at forlænge svækkelsen af boligmarkedet. Boliger med samme værdi beskattes forskelligt. Regionalt forstærkes prisfald i udkantsområder. I langt perspektiv er der store statsfinansielle omkostninger. Formandskabets analyser viser, at fastfrysningen af ejendomsværdiskatten også har bidraget til at øge indkomstforskellene.

Formandskabet understreger med rette vigtigheden af det solide mellemfristede perspektiv i den økonomiske politik, med fokus på holdbare offentlige finanser. Det

kræver en fast styring af de offentlige udgifter kombineret med strukturreformer. Tilbageføringsreformen er et vigtigt positivt skridt.

Dansk Arbejdsgiverforening

Formandskabet har fremlagt en vurdering af den økonomiske situation - den mest dystre prognose for dansk økonomi i lang tid. Siden foråret er væksten blevet kraftigt nedjusteret, og der bliver forventet yderligere fald i beskæftigelsen helt frem mod 2013. Det er en dybt bekymrende situation, som kræver markante politiske beslutninger.

Udviklingen i den europæiske og amerikanske gældskrise udgør et særligt risikomoment på denne front. Denne forøgede usikkerhed sammenholdt med niveauet for det offentlige underskud i Danmark nødvendiggør en ekstrem skarp prioritering af de offentlige udgifter. En krone kan jo nu engang kun bruges én gang. Dansk Arbejdsgiverforening (DA) er helt enig med Formandskabet i, at der fremover er behov for mekanismer til at styre det offentlige forbrug. Som det bliver nævnt i rapporten, har overskridelser i forhold til det planlagte offentlige forbrug snarere været reglen end undtagelsen over en alt for lang årrække. Skatten kan ikke stige yderligere, og der er derfor ikke råd til øget offentligt forbrug.

Oven i dette kommer Danmarks strukturelle konkurrenceevneproblem. Formandskabet vurderer, at der har været en forværring af den danske konkurrenceevne på 20 pct. i perioden 1990 til 2010. Denne vurdering svarer til parternes fælles vurdering af lønkonkurrenceevnen i Statistikudvalgets statusrapport 2011. Her ses der ligeledes et gennemsnitligt, årligt konkurrenceevnetab på 1 pct. over en længere årrække. Dermed står Danmark over for en lang periode, hvor det er helt nødvendigt, at vi bliver mere produktive og vores lønudvikling skal holdes i ro, hvis den danske konkurrenceevne skal genvindes.

Formandskabet vurderer, at arbejdsudbuddet skal øges med 155.000 personer, hvis der skal være holdbarhed – altså 20.000 mere end Regeringens bud. Dette er en udfordring, der skal løses. Men en holdbar finanspolitik er ikke i sig selv et mål. Finanspolitikken skal også være troværdig - særligt set i lyset af gældsproblemerne i EU. Og samtidig må fokus også være på at skabe vækst og velstand. Derfor er en mindre og mere effektiv offentlig sektor og yderligere arbejdsmarkedsreformer nødvendige.

I en lang årrække har Formandskabet anbefalet en afskaffelse af efterlønnen. Og DA har gang på gang bakket op om denne anbefaling. Nu er der så endelig også politisk opbakning til en reform af efterlønnen, der betyder, at tilgangen til efterlønnen vil

blive reduceret kraftigt i årene fremover og derved vil øge arbejdsudbud og beskæftigelse. Men som det også bliver pointeret af Formandskabet, er reformens effekt meget afhængig af, at døren ind til seniorførtidspension ikke bliver gjort for bred. Erfaringerne har vist, at antallet af deltagere på en ny ordning langt overstiger forventningerne ved ordningens indførelse. Det var bl.a. tilfældet ved indførelsen af netop efterlønnen, orlovsordningerne og senere i forbindelse med indførelse af fleksjobordningen. Seniorførtidspensionen er i sagens natur KUN for de relativt få (5-10 pct.) af, de der ellers ville have kunnet gå på efterløn, men som på grund af dårligt helbred ikke længere er i stand til at beholde en ellers langvarig tilknytning til arbejdsmarkedet.

Regeringen har præsenteret et forslag om, at man skal åbne op for en midlertidig forlængelse af dagpengeperioden på op til ½ år. Formandskabet er meget skeptiske i forhold til en sådan udvidelse, og DA er helt i enig i denne vurdering. Hvis man én gang vælger at forlænge perioden, vil der opstå forventninger om tilsvarende tiltag i kommende perioder med høj ledighed. Det vil svække incitamentet til at søge job uanset om dagpengeperioden forlænges eller ej. Og dét er en farlig vej at gå i en tid med store underskud på de offentlige finanser og med udsigt til en stor demografisk udfordring i årene, der venter lige om hjørnet.

Dansk Byggeri

Konjunkturvurderingen og aktuel økonomisk politik

Formandskabet fremlægger som altid nogle grundige analyser i diskussionsoplægget.

Udfordringerne for dansk økonomi er meget store. Dansk Byggeri forventer et fald i den samlede bygge- og anlægsaktivitet fra 2011 til 2012, og for så vidt angår 2013, er der ikke udsigt til en ny fremgang på grund af den lave vækst i dansk økonomi som helhed.

Dansk Byggeri mener ligesom formandskabet, at det i den nuværende konjunktursituation er forsvarligt at fremrykke offentlige investeringer. I praksis vil den ekstra bygge- og anlægsaktivitet i forbindelse med fremrykningerne blive fordelt over flere år.

Det skyldes, at der, som alle ved, går nogen tid, fra de politiske aftaler bliver indgået, til det første spadestik, og med hensyn til renoveringer af boliger, er der tale om omfattende projekter, som forudsætter flytninger og genhusninger.

Bygge- og anlægsbranchen vil ved hjælp af fremrykningerne kunne fastholde kompetencerne, så virksomhederne og deres ansatte om nogle år vil kunne være klar til at gå i gang med at opføre de nye sygehuse.

Dansk Byggeri ønsker ligesom formandskabet, at regeringen får tilvejebragt en langsigtet plan for de kommende investeringer. Det bør være en plan, der omfatter alle de investeringer, der er under politisk kontrol, og som vil blive opdateret en gang om året.

Med den langsigtede plan for de fremtidige investeringer vil bygge- og anlægsbranchen, og alle med tilknytning hertil, kunne blive bedre forberedt på de fremtidige markedsmuligheder. Det vil for eksempel være vigtigt af hensyn til erhvervsuddannelserne, så man kan søge at sikre, at uddannelserne bedre vil kunne matche den fremtidige efterspørgsel.

Dansk Byggeri mener ligesom formandskabet, at der er vigtigt at opnå bedre styring af statens, regionernes og kommunernes udgifter. Der bør indføres flerårige udgiftslofter, og der bør være klare og individuelle sanktioner, hvis lofterne ikke bliver overholdt.

Dansk Byggeri er betænkelig ved at indføre højere ejendomsværdiskat. Og hvis man fra politisk hold vælger at gå videre med tanken, bør man overveje timingen af gennemførelsen meget nøje.

Formandskabet peger på en række fordele ved at ændre ejerboligbeskatningen, blandt andet at det større provenu fra ejendomsværdiskatten vil kunne blive brugt til at reducere skatten på arbejdsindkomst.

På den anden side ligger boligmarkedet underdrejet på trods af lave renter, og formandskabet peger selv på, at formuetabene på boligmarkedet og udviklingen på boligmarkedet udgør en af hovedårsagerne til den svage vækst i de kommende år. Formandskabet forventer, at de reale boligpriser vil falde med 10 % frem til 2013. I så fald vil de reale boligpriser være faldet med mere end 25 % i forhold til niveauet umiddelbart før krisen.

Hertil kommer, at skatteværdien af rentefradraget vil blive reduceret med 8 procentenheder fra ca. 33,5 % til ca. 25,5 % (gennemsnitskommune inklusiv kirkeskat) fra 2012 til 2019. Det vil fordyre boligudgiften og dæmpe efterspørgslen på boligmarkedet.

Det er endvidere meget usikkert, om rentetilpasningslån med korte bindingsperioder vil kunne blive tilbudt de danske boligejere efter 2018 som konsekvens af kravene i Basel III.

Basel III's krav om stabil finansiering vil medføre, at de danske realkreditinstitutter skal holde et så stort likviditetsberedskab som dækning for de korte obligationer, at omkostningerne ved at opnå den ekstra likviditet vil gøre især rentetilpasningslån med en rentebindingsperiode på op til et år så dyre, at lånene ikke vil blive konkurrencedygtige.

EU-Kommissionens udspil lægger ikke op til en ændring, men fastholder en observationsperiode frem mod 2018. Konsekvensen er også her, at finansieringsomkostningerne vil stige, og dæmpe efterspørgslen på boligmarkedet.

En højere ejendomsværdiskat vil tilsvarende fordyre boligudgiften og dæmpe efterspørgslen på boligmarkedet.

Det er derfor væsentligt, hvis man vil gennemføre omlægninger af ejendomsværdibeskatningen, at timingen i så fald bliver meget nøje overvejet. Hvis man gennemfører en ændret ejendomsværdibeskatning samtidig med, at finansieringsomkostningerne forøges og rentefradraget reduceres, er der risiko for at vendingen på boligmarkedet udskydes yderligere.

Indkomstfordeling

I Danmark er befolkningens indkomster fordelt meget ligeligt. Dansk Byggeri konstaterer på grundlag af analyserne i rapporten, at der ikke er noget sagligt belæg for at øge skatten på de højeste indkomster yderligere, tværtimod.

Landsorganisationen i Danmark

Formandskabet har nedjusteret deres forventninger til den økonomiske vækst i Danmark betydeligt. LO er enig i, at udsigterne for dansk økonomi er dystre, om end Formandskabets prognose nu er mere pessimistisk end LO's vurdering.

Formandskabet konstaterer, at konjunktursituationen tilsiger en finanspolitisk lempelse, men er fortsat tøvende med at anbefale den fuldt ud. De anerkender, at SRSF-regeringens foreslåede lempelse i 2012 indebærer flere i job, og "ikke vil føre til mistillid til dansk finanspolitik". LO kvitterer for, at vismændene nu (endelig og noget forsinket) ikke anser en finanspolitisk lempelse for direkte skadelig for dansk økonomi. En mere entusiastisk opbakning kunne dog have været at ønske. Især i lyset af at Formandskabets egne prognoser viser et negativt output-gap, og dermed

lavkonjunktur, helt frem til 2020. Dertil kommer, at også den dårligt timede EU-henstilling overholdes, selv med SRSF's vækstpakke.

Formandskabets fokus er fortsat på det mellemlange og lange sigt, idet der refereres til 2020-planer, holdbarhed og troværdig gældsudvikling frem mod 2050. Det korte sigt er derimod tæt på fraværende i deres anbefalinger. LO efterlyser en mere eksplicit stillingtagen til, hvordan Danmark kommer ud af krisen.

Formandskabets beregning af lønkonkurrenceevne, som danner baggrunden for eksportskønnet, viser således et noget andet billede end beregningen til Finansministeriets statistikudvalg, hvor den danske enhedslønkonkurrenceevne er forbedret med næsten 10 pct. fra 2007 til 2010. LO opfordrer formandskabet til at benytte samme metode som i statistikudvalgets rapport til fremtidige beregninger af den danske lønkonkurrenceevne. Formandskabet brug af produktivitetsudviklingen i hele økonomien, inklusive den offentlige sektor, i stedet for det produktivitetsudviklingen i den relevante konkurrenceudsatte sektor, vil påvirke resultatet i negativ retning for Danmark, som følge af vores store offentlige sektor.

I diskussionen af markedsandele for den danske eksport savner LO, at formandskabet forholder sigt til udviklingen i markedsandele opgjort i værdier i stedet for mængder. En opgørelse i værdier vil tage højde for, at det danske bytteforhold er blevet løbende forbedret. Endelig ville diskussionen af markedsandele kunne styrkes ved at Formandskabet forholder sig til, at alle vestlige økonomier i udgangspunktet har tabt markedsandele de seneste årti som følge af Kinas indtræden på verdensmarkedet.

I forhold til tilbagetrækningsreformen, så deler LO ikke Formandskabets begejstring for denne. Det er hovedsageligt LO's medlemmer, der benytter sig af efterlønnen. Det er mennesker, der hovedsageligt har korte uddannelser og har været længe på arbejdsmarkedet. LO kvitterer dog for, at formandskabet nu er mere tilbøjelige til at anerkende, at tilpasningen på arbejdsmarkedet er relativt langsom, og at vi må imødesee en længere periode med høj arbejdsløshed som følge af tilbagetrækningsaftalen. Formandskabets analyser peger således på, at der vil være knap 24.000 flere arbejdsløse i 2020 end uden reformen.

LO kvitterer for nogle interessante analyser af statistikgrundlaget for beskæftigelse og arbejdsløshed. Formandskabet belyser bl.a. arbejdsløsheden blandt nyuddannede akademikere, sygeplejersker og lærere. LO efterlyser, at Formandskabet havde undersøgt dimittendledigheden blandt faglærte, som er ekstraordinær høj. Eksempelvis er arbejdsløsheden blandt nyuddannede faglærte 3F'ere 20 pct. og blandt nyuddannede faglærte i Metal omkring 20-30 pct.

Formandskabet påpeger, at der har været en stigning i antallet af unge, der ikke kan få en praktikplads. Problemet tilsidesættes dog med en bemærkning om, at den aktuelle mangel på praktikpladser ikke er voldsomt høj. Manglen på praktikpladser er imidlertid et reelt problem, og det er i klar modsætning til målsætningen om, at 95 pct. af en årgang skal have en ungdomsuddannelse.

Formandskabet foretager en interessant sammenligning af udviklingen i AKU-ledigheden og den registrerede ledighed. AKU-ledigheden er således steget langt mere, end den registrerede ledighed siden 2008. Dekomponeringen af de to statistikker viser, at den største udvikling er sket ved at langt flere af de registrerede ledige nu også kategoriseres som AKU-ledige, hvilket indikerer at søgeadfærden blandt de arbejdsløse er steget betydeligt.

En nærliggende konklusion, som Formandskabet imidlertid ikke drager, er, at hvis søgeadfærden blandt de arbejdsløse er steget så markant, så må strukturarbejdsløsheden være faldet væsentligt i perioden 2007 til 2010. LO har flere gange fremhævet, at vismændenes skøn for strukturledigheden på 100.000 personer virker overvurderet. LO skønner, at strukturledigheden er tættere på 80.000 nettoledige.

Kapitel II Indkomstfordeling

I en analyse af udviklingen i uligheden siden 1983 målt ved gini-koefficienten konkluderer Formandskabet, at uligheden har været stort set uændret over en lang periode. LO anser denne konklusion som særdeles mærkværdig, når udviklingen over de knap 30 år betragtes.

Det mest ekstreme resultat i analysen er udviklingen i uligheden for disponibel indkomst fra 1987 til 1988, hvor uligheden falder 3 pct.-point. Det virker som et meget mærkværdigt resultat, og vil sandsynligvis skulle tilskrives et databrud. Finansministeriet offentliggør også på baggrund af registerdata udviklingen i uligheden over en længere periode. De har gjort det i mange år, og har gennem lovmodellen adgang til data i en kvalitet, der formentligt overgår vismændenes. I deres tidsserier over udviklingen stiger uligheden en anelse fra 1987 til 1988. Danmarks statistik beregner også en nogenlunde uændret ulighed i de to år.

En nærmere analyse viser, at skattesystemet fra 1987 til 1988 ifølge Det Økonomiske Råd pludselig skulle være blevet mere end 40 pct. mere omfordelende. Det virker voldsomt i andet år af indfasningen af en skattereform og under en borgerlig regering.

Selv hvis dette fald fra 1987 til 1998 tages for pålydende, virker konklusionen om nogenlunde konstant ulighed mærkværdig.

I 2009 udgjorde ginikoefficienten 25,8, mens gennemsnittet i 1980'erne var 24,6. I 1990'erne var gennemsnittet 22,8, mens det i 2000'erne eksklusiv 2009 var 25,5. Derfor er 2009 at opfatte som højere end historisk niveau. Det gælder især, hvis vismændene overvurderer uligheden frem til 1988. Uligheden har således været jævnt stigende i perioden 1988 til 2008.

Det virker derudover underligt at konkludere på 2009. Der er således tale om et helt ekstraordinært år, hvor finanskrisen slog fuldt igennem på aktiekurser, renter og huspriser. Der burde således konkluderes på eksempelvis gennemsnittet over de seneste 3 år. Hvorefter konklusionen igen ville være klar, nemlig at uligheden har været stigende.

Konklusionen om konstant ulighed blokerer formentligt for, at man ikke tager stilling til de mange opstramninger på overførselsområdet, som har fundet sted i perioden. En stigende ulighed kunne således oplagt føre til en diskussion af det hensigtsmæssige i fattigdomsydelser som eksempelvis starthjælp og loftet over kontanthjælp. I det hele taget glimrer overførslerne ved deres fravær i dette kapitel. Hvor man ellers i tidligere rapporter har gjort meget ud af at vurdere de forskellige overførslers virkning.

Rapporten indeholder til gengæld en større analyse af skat på de højeste indkomster. I analysen benyttes der i udgangspunktet en arbejdsudbudselasticitet på 0,2.

I analyser af skatteændringer tages der normalt udgangspunkt i en effekt fra skatteændringer på 0,1. Hvis skattesatsen ændres med 10 pct., så vil indkomsten ændre sig med 1 pct.

Den høje arbejdsudbudselasticitet er et resultat af en analyse gennemført af Kleven og Schultz. I denne analyse gennemføres beregninger på mikrodata med udgangspunkt i de store skattereformer, der blev gennemført i slutningen af 1980'erne. Det er generelt vanskeligt at estimere effekter af skatteændringer, og forskellige analyser har da også givet vidt forskellige resultater. Et af de problemer, som denne analyse lider under, er, at den kun vanskeligt kan tage højde for effekter af skattetænkning. Her tænkes eksempelvis på indkomsterne hos selvstændige. De selvstændige har således i mange tilfælde en indtægt lige under topskattegrænsen. Det er selvfølgelig muligt, at de arbejder lige op til den grænse, men det er også muligt, at de lader et eventuelt overskydende overskud stå i virksomheden til senere beskattning. På samme måde vil mange lønmodtagere indbetale store frivillige bidrag til pension. Hvis topskattegrænsen bliver hævet, vil det give anledning til lavere pensionsindbetalinger, og dermed en højere indkomst. Det vil give sig udtryk i et højere skatteprovenu nu, men vil ikke reelt hæve skatteindtægterne, fordi der kommer mindre til

beskatning fremover. Denne type analyser kan derfor overvurdere arbejdsudbudselasticiteten.

Med den høje effekt fra skatteændringer viser vismændene, at alle skattestigninger målrettet de højeste indtægter vil give anledning til et lavere skatteprovenu. Der gennemføres dog også beregninger med en mindre effekt på 0,1. Disse beregninger viser et positivt, men beskedent provenu ved skattestigninger i toppen af indkomstfordelingen.

I kapitlet analyseres også den sociale arv. Det sker med udgangspunkt i indkomst mellem forældre og børn. Det konkluderes, at der er en overraskende høj indkomstmobilitet – bortset fra i top og bund. Analysen kunne med fordel udvides til også at undersøge den sociale arv i forhold til uddannelse. Andre analyser har dokumenteret, at den sociale arv på uddannelse er betydeligt højere end på indkomst. Derudover er konklusionen i høj grad afhængig af forventningerne. Når resultatet af analysen bliver vurderet som *overraskende*, er det således knyttet ligeså meget op på forventningerne til resultatet som på resultatet i sig selv.

Dansk Metal

Konjunkturvurdering

Dansk Metal er enig i vismændenes vurdering af, at væksten i dansk økonomi vil fortsætte i krybsporet i de kommende år, og at der vil gå flere år, før dansk økonomi er tilbage på normalt niveau.

Dansk Metal deler imidlertid ikke vismændenes vurdering af, at den svage vækst primært kan tilskrives forværrede vækstudsigter i udlandet. Vismændenes egne tal viser, at det i høj grad er en underdrejet indenlandsk efterspørgsel, som er årsag til den lave vækst herhjemme, og det underbygges af de seneste nationalregnskabstal fra Danmarks Statistik: De danske husholdninger er yderst tilbageholdne med at forbruge, samtidig med at de danske virksomheder holder igen med investeringerne.

Dansk Metal bider i særdeleshed mærke i, at vismændene vender på en tallerken og nu anerkender behovet for at kickstarte dansk økonomi.

Dansk Metal har gentagne gange gjort vismændene opmærksomme på behovet for at stimulere væksten og forbedre beskæftigelsen. Vi har ganske enkelt ikke råd til at lade stå til. Vi skal sparke gang i vækst og beskæftigelse til gavn for den almindelige lønmodtager her og nu. Offentlige investeringer skal fremrykkes, og virksomhedernes investeringer skal øges.

Konsekvenserne er åbenlyse, når økonomien går skidt: Lavere vækst giver højere ledighed. Derfor glæder det Dansk Metal, at vismændene nu langt om længe erkender, at der er behov for at sætte gang i dansk økonomi ved at fremrykke offentlige investeringer. Som vismændene også selv har påpeget gentagne gange, er offentlige investeringer det mest effektive finanspolitiske middel til at opnå en stigning i den private beskæftigelse. Samtidig forværres holdbarheden ikke af en fremrykning, da opstramningen efterfølgende kommer af sig selv.

På den baggrund noterer Dansk Metal med stor tilfredshed, at en kickstart af dansk økonomi er et helt centralt element i S-R-SF-regeringens nye forslag til finanslov for 2012.

Dansk Metal deler ikke vismændenes opfattelse af den danske konkurrenceevne. Vismændene tegner således et meget dystert billede af dansk konkurrenceevne. Vismændene konstaterer således, at dansk konkurrenceevne er forværret frem til 2009 ved at sammenligne produktivitetsvæksten i hele økonomien. Den typiske metode er imidlertid at sammenholde produktivitetsudviklingen i den konkurrenceudsatte del af økonomien: Det vil sige industrien.

Med det udgangspunkt viser det sig, at dansk konkurrenceevne er forbedret markant siden 2007. Danske industrivirksomheder har således øget produktiviteten mere end industrien i landene omkring os, hvilket også er konklusionen i en ny rapport fra det såkaldte Statistikudvalg, som er udarbejdet i fællesskab af LO, DA, Finansministeriet og Beskæftigelsesministeriet.

Siden starten af 2010 har lønstigningerne tilmed ligget på niveau med udlandets, og i den forløbne del af 2011 har lønstigningerne i industrien ligefrem ligget i underkanten af lønstigningerne i de lande, vi normalt sammenligner os med.

Dansk Metal hæfter sig ved, at vismændene drager to skarpe konklusioner, som er i modstrid med deres dystre syn på konkurrenceevnen. For det første konstaterer vismændene, at eksporten af varer er steget ekstraordinært meget i første halvår af 2011 set i et historisk perspektiv, og det sættes i relief af, at det er en tendens, der allerede satte ind i 2010.

For det andet finder vismændene – som i tidligere analyser –, at danske virksomheder har formået at opretholde værdien af dansk eksport til trods for tabet af markedsandele opgjort i mængder. Sammenholdt med overskuddet på betalingsbalancen indikerer det ifølge vismændene, at de danske varer er mindre prisfølsomme.

Dansk Metal stiller sig derfor uforstående overfor, at vismændene på den baggrund meget håndfast konkluderer, at ”Konkurrenceevneforværringen i perioden 2000-09

er dog kritisk i den nuværende situation, da den bidrager til, at det ikke er sandsynligt, at dansk økonomi gennem udenrigshandel kan vokse sig ud af krisen”.

Dansk Metal anerkender fuldt ud, at vi hele tiden skal bestræbe os på at gøre dansk økonomi stadig mere konkurrencedygtig, men Dansk Metal undrer sig over, at vismændene bidrager til at mudre billedet. Vismændenes fornemste opgave er at sikre, at debatten foregår på et sagligt grundlag, og det princip mener Dansk Metal ikke, at vismændene lever op til i denne rapport.

Vismændene rejser en særdeles relevant problemstilling omkring de nyuddannedes store problemer med at finde fodfæste på arbejdsmarkedet. Dansk Metal finder det dog skuffende, at vismændene undlader at forholde sig til den meget svære situation en stor del af de nyuddannede faglærte oplever. Mere end hver fjerde af Dansk Metals nyuddannede medlemmer således står uden job. Og netop dygtige faglærte er kernen i at sikre konkurrencedygtig produktion i Danmark i fremtiden. Dansk Metal vil derfor opfordre til, at vismændene i fremtidige rapporter anlægger en bredere tilgang til uddannelse.

3F

Konjunktursituationen

3F noterer sig, at formandskabet for Det Økonomiske Råd tegner et dystert billede af økonomien for de kommende år; lav vækst, stigende ledighed og faldende beskæftigelse. Den økonomiske situation bekymrer 3F meget, da økonomiske kriser erfaringsmæssigt rammer hårdt blandt lavtlønnende, ufaglærte og folk i udsatte brancher.

Det er den samme gruppe mennesker, der betaler en høj pris for Tilbagetrækningsreformen. 3F kvitterer i den forbindelse for, at formandskabet i rapporten analyserer reformens konsekvenser på arbejdsmarkedet. Analyserne viser, at Tilbagetrækningsreformen i mange år fremover vil medføre høj arbejdsløshed, lavere realløn og flere på førtidspension. Da Tilbagetrækningsreformen – og især forkortelse af efterlønsperioden – i høj grad rammer ufaglærte, får vi i de kommende år flere ufaglærte seniorer på arbejdsmarkedet. Erfaringsmæssigt ved vi, at efterspørgslen efter denne type medarbejdere ikke er stor, så en pæn del af dem kan stille sig op i køen af arbejdsløse.

I lyset af det dystre konjunkturbillede og konsekvenserne af Tilbagetrækningsreformen, er 3F utroligt glade for regeringens vækstpakke, der fremlægges i forslaget til Finansloven for 2012. Det er fremsynet økonomisk politik, når regeringen både planlægger fremrykkede offentlige investeringer i 2012 og i 2013. I lyset af

formandskabets dystre forventninger til den økonomiske situation de kommende år, er 3F enig med regeringen i, at den økonomiske politik også bør holde hånden under økonomien i flere år. Vi er derfor også uforstående over for formandskabets lunke modtagelse af vækstinitiativet, som man må tilskrive formandskabets tilgang til økonomi jf. 3F's bemærkninger til rapporten fra foråret 2011. Hvis man i den nuværende økonomiske situation ikke utvetydigt kan anbefale ekspansiv finanspolitik, må det bunde i en filosofi om, at økonomisk politik grundlæggende ikke virker på kort sigt. Det er 3F uenig med formandskabet i.

Efter 3F's opfattelse løser en vækstpakke ikke alle udfordringerne for dansk økonomi. Ubalancerne på arbejdsmarkedet gør, at tusindvis af ufaglærte risikerer at stå uden arbejde – også på den anden side af krisen. Så efter 3F's mening skal den økonomiske politik suppleres med flere investeringer i uddannelse til ufaglærte. Vi bør have et uddannelsesløft, hvor ufaglærte får en erhvervskompetencegivende uddannelse, så vi kan indhente det efterslæb, der er kommet efter mange års mangelfuld uddannelse af de unge. Det giver god mening i den globale konkurrence, hvor vi hele tiden skal øge produktiviteten for at være konkurrencedygtige. Det giver god mening i forhold til de mange ufaglærte, der er arbejdsløse, og det giver god mening for at skabe plads på arbejdsmarkedet til alle de ufaglærte, der ikke længere kan komme på efterløn i 5 år.

Indkomstfordeling

3F kvitterer for, at formandskabet i Det Økonomiske Råd tager temaet om indkomstfordeling op. Vi er dog uenige i konklusionen om, at indkomstuligheden nu er den samme som i midten af 1980'erne. Den økonomiske krise har fået uligheden til at falde i 2009, men i hele perioden fra slutningen af 1990'erne til 2008 steg uligheden – ifølge vismandsrapportens egne tal. Vores samfund er blevet mere skævt, når man ser bort fra 2009, der er meget speciel pga. den økonomiske krise.

Desuden antydes der mere eller mindre direkte igennem hele kapitlet, at lighed er hæmmende for effektiviteten i samfundet. Helt overordnet virker det som en mærkværdig konklusion i lyset af, at Danmark i årtier både har været blandt et af de mest lige og mest rige lande i verden. Formandskabet beskæftiger sig heller ikke med effekterne af offentlige serviceydelser, der ofte både skaber lighed og en effektiv økonomi som f.eks. uddannelsessystemet, sundhedssystemet og pleje af børn og ældre.

Ser man bort fra formandskabets mærkværdige hovedkonklusioner, indeholder kapitlet dog flere interessante analyser og resultater. Det gælder f.eks. afsnittet om indkomster over et livsforløb, der bl.a. handler om uddannelse.

Ifølge rapporten tjener en gennemsnitlig ufaglært igennem livet kun $\frac{3}{4}$ af en smed – og forskellen har været stigende. Man skal være opmærksom på, at forskellen ikke kun opstår pga. forskelligt lønniveau. Livsindkomsten afhænger jo også af, hvor ofte og hvor længe, man er uden for beskæftigelse, idet perioder i arbejdsløshed, på sygedagpenge, førtidspension mv. trækker livsindkomsten ned. Den type hændelser rammer ufaglærte i meget højere grad end andre.

Så efter 3F's opfattelse er uddannelse til ufaglærte ikke kun et middel til højere beskæftigelse og produktivitet, men det øger også den enkeltes livsindkomst og reducerer uligheden i samfundet.

Akademikernes Centralorganisation

Løftet pegfinger fra vismændene til regeringens kickstart-plan. Kickstarten har for ensidigt fokus på byggesektoren, mener AC.

Den nye vismandsrapport er som sædvanlig interessant læsning. Udover den fast tilbagevendende konjunkturvurdering analyseres denne gang ulighedsdagsordenen, herunder skat som omfordelingsinstrument.

Konjunkturvurderingen:

Det går sløvt, men det er ikke nødvendigt at iværksætte kickstart netop nu

Konjunkturudsigterne for dansk økonomi er bedrøvelige. Vismændene må, siden sidste skøn i forårsrapporten, nu nedjustere forventningerne til væksten i Danmark i perioden 2011-13 med 2 pct.point, og der er ikke udsigt til et egentlig opsving i de nærmere år. BNP skønnes nu at vokse med ca. $1\frac{1}{4}$ pct. pr. år i perioden 2011-13. I basisscenariet forventes stigende ledighed og stort set uændret beskæftigelse. Negativ udvikling i udlandet kan dog betyde, at dette basisscenarie er for optimistisk; vismændene opererer således også med et scenarie, hvor en mere negativ udvikling i verdensøkonomien vil reducere beskæftigelsen i Danmark med 100.000 personer.

Vismændene forholder sig til regeringens plan om en kickstart af økonomien i 2012 via en finanspolitisk lempelse. Det konkluderes, at kickstarten kan forsvares, men at det er afgørende, at der efterfølgende rent faktisk sker en reduktion af investeringsniveauet i forhold til det, der ellers var planlagt. Desuden anbefaler vismændene, at en fremrykning af offentlige investeringer bør ske ud fra en tværgående, flerårig og dækkende investeringsplan, som bør indarbejdes i den kommende 2020-plan. Endelig påpeger vismændene, at det måske var mere hensigtsmæssigt at gemme det finanspolitiske krudt til 2014, når efterlønsperioden forkortes. Det skyldes, at tilbage-

trækningsreformen vil øge arbejdsstyrken ekstraordinært fra 2014 med risiko for stigende ledigheden, hvis ikke efterspørgslen øges tilsvarende.

AC er bekymret for, at regeringens kickstart er for ensidig, da der hovedsageligt prioriteres at stimulere offentligt byggeri. AC ser gerne, at en andel af de afsatte 10 mia. kr. i 2012 bruges på vækstinitiativer, som har fokus på at understøtte andre dele af økonomien. Fx foreslår AC, at der indføres skattecreditter til små og nystartede virksomheder for udgifter til forskning og udvikling.

AC påpeger desuden, at des mere markant man stimulerer byggesektoren nu, des større bliver den opbremsning, der skal finde sted på et senere tidspunkt. Det kan blive vanskeligt at få omdirigeret arbejdskraft til andre sektorer så hurtigt. En så massiv fremrykning af investeringer i offentligt byggeri må desuden tage hensyn til regionale forskelle i risici for flaskehalse- og overophedningsproblemer.

Indkomstfordeling og skat:

Vi er tæt på den skattesats, der giver størst mulige provenu til det offentlige

Uligheden i det danske samfund er i dag på samme niveau som for 10 og 25 år siden (målt i forhold til disponibel indkomst). Selvom uligheden reelt ikke er steget siden starten af 1980'erne, har den dog svinget en del i den mellemliggende periode. Det skyldes, at indkomstfordelingen påvirkes af konjunktursituationen. Uligheden øges i økonomiske opgangstider og reduceres igen under lavkonjunkturer, da kapitalindkomsten og lejeværdi er relativt skævt fordelt.

Mulighederne for at opnå større omfordeling via skat på arbejdsindkomst er nær udtømte. Vismændenes analyse viser, at en forøget beskatning af de højtlønnede risikerer at reducere de samlede skatteindtægter. Det gælder, når vismændene simulerer en skatteforhøjelse for gruppen af personer med de 10 pct. højeste arbejdsindkomster – dvs. fra omkring 480.000 kr. og op. Tilsvarende resultater opnås, hvis der i stedet ses på de 5 pct. højeste indkomster eller de 1 pct. højeste indkomster. Eksisterende skattesatser for højtlønnede er således tæt på at give størst muligt provenu, og eventuel indførelse af nye halv- og helmillionær skatte vil ikke være en fordel for statskassen - tværtimod.

Vismændenes analyse er særlig interessant set i forhold til regeringsgrundlagets ambitiøse målsætninger om udvidelse af arbejdsudbuddet. Der er grænser for, hvor meget arbejdsudbuddet kan øges via centrale aftaler. Det må suppleres med reformer, der har fokus på de personlige incitament. AC noterer sig i den forbindelse, at de stærke adfærdsreaktioner, der fremprovokeres ved selv mindre justeringer i toppen af skattesystemet, bliver en af nøglerne, når den kommende skattereform skal sikre et øget arbejdsudbud.

Dansk Industri

Den økonomiske situation

Vismændenes vurdering af udsigterne for den danske og internationale økonomi i de kommende år ligger helt på linje med DI's vurdering. DI er i vores netop udkomne prognose dog mere pessimistisk for 2011 end vismændene, hvilket dog især tilskrives, at DI's prognose har nået at medtage de seneste og meget negative tal for især dansk eksport.

Derudover er vismændenes og DI's prognoser forskellige for så vidt, at Vismændene ikke har medtaget regeringens vækstpakke for 2012 modsat DI, der har indlagt en fortolkning af regeringsgrundlagets tekst herom.

Vismændene har dog regnet på regeringsgrundlagets forslag om fremrykninger af investeringer og højere offentligt forbrug. Vismændene konkluderer, at dette kan føre til fremrykning af forholdsvis beskeden vækst til 2012 uden afgørende at ændre på de grundlæggende vækstudsigter. Denne konklusion er DI enig i, og dette er grunden til at DI venter en marginalt højere vækst i 2012, men til gengæld en lavere vækst i 2013 end Vismændene.

Grundlæggende er vismændenes prognose ligesom DI's prognose præget af, at gældskrisen har ført til en markant nedjustering af de internationale vækstudsigter, hvorfor der er udsigt til lav vækst i de kommende år som vil føre til stigende ledighed i 2012 og 2013. DI er derfor helt enig i denne vurdering.

Vismændene påpeger, at der er risiko for at gældskrisen kan udvikle sig til et kraftigt tilbageslag i Europa med massive stigninger i den danske ledighed til følge. Denne risiko er i høj grad fortsat til stede.

Vismændene har set på udviklingen i ledigheden og har sammenlignet de forskellige ledighedsbegreber, der bruges. De senere års øgede fokus på lediges pligt til at stå til rådighed for arbejdsmarkedet har medført, at den såkaldte AKU-ledighed nu i højere omfang giver et retvisende billede af ledigheden, fordi ledige på dagpenge og arbejdsmarkedssparate kontanthjælpsmodtagere faktisk også står til rådighed for arbejdsmarkedet og er aktivt jobsøgende.

DI er enig med vismændene i, at de senere års opstramning af indsatsen, især i forhold til den løbende kontakt med ledige, medfører, at ledige faktisk står til rådighed for arbejdsmarkedet. DI mener, at det er meget vigtigt, at den ny regering ikke sætter dette over styr ved at slække på indsatsen overfor ledige. Det skal sikres, at de ledige aktivt søger arbejde, ellers mindskes den reelle arbejdsstyrke.

Aktuel økonomisk politik

Vismændene påpeger, at det er vigtigt at EU-henstillingen om opstramning af den økonomiske politik overholdes og værdsætter, at dette er en del af regeringsgrundlaget. En overholdelse af EU-henstillingen er nødvendig for at sikre troværdigheden omkring den økonomiske politik. DI kan fuldt ud tilslutte sig disse betragtninger. Finanspolitikken skal strammes væsentligt i 2013 for at leve op til EU henstillingen.

Vismændene efterlyser en bedre styring af de offentlige finanser og støtter planerne om flerårige udgiftslofter. Samtidig efterlyses en egentlig offentlig investeringsplan, som kan skabe troværdighed om fremrykning af offentlige investeringer. DI er helt enig i disse betragtninger. Vi har brug for en langt mere effektiv styring af de offentlige udgifter, som er steget ukontrolleret i en årrække. En stram udgiftsstyring og gennemførelsen af ambitiøse reformer er eneste holdbare vej til højere vækst.

Vismændene peger på, at regeringen via en skattereform, yderligere strukturelle reformer og en trepartsaftale, ønsker at hæve det strukturelle arbejdsudbud med 55.000 personer. Vismændene finder, at dette ikke er tilstrækkeligt til at skabe holdbare offentlige finanser, og der bør gennemføres yderligere reformer, der øger beskæftigelsen med 20.000 personer. Samtidig finder vismændene, at der endnu ikke er fremlagt konkrete anvisninger på, hvordan arbejdsstyrken skal øges. Vismændene efterlyser sådanne konkrete anvisninger.

DI er enig med vismændene i, at der bør gennemføres yderligere strukturelle reformer, der sikrer et større arbejdsudbud. Et større arbejdsudbud vil sammen med blandt andet en reduktion af de offentlige udgifter være med til at sikre holdbarhed på de offentlige finanser, men samtidig er et øget arbejdsudbud rettet mod den private sektor en hjørnesten, når der skal skabes højere vækst. For at genskabe de 175.000 private arbejdspladser, som Danmark har mistet under krisen, er vismændenes mål derfor ikke ambitiøst nok.

DI deler vismændenes bekymring for, at seniorførtidspensionsordningen kan vise sig at blive en ekstra tilbagetrækningsordning, der utilsigtet trækker for mange personer ud af arbejdsmarkedet.

Regeringen har annonceret, at den midlertidigt vil forlænge dagpengeperioden med op til 6 måneder for ledige, der mister dagpengeretten i andet halvår 2012. Vismændene peger på, at al erfaring viser, at dette vil svække de lediges initiativ til at finde arbejde og svække a-kassernes og jobcentrenes indsats. Endvidere vil det medføre en forventning om tilsvarende tiltag i perioder, hvor ledigheden i øvrigt er højere.

DI er enig med vismændene i, at det er problematisk at øge dagpengeperioden og DI mener ikke, at den annoncerede midlertidige forlængelse er nødvendig. Der skal

endvidere gøres opmærksom på, at i forhold til Arbejdsmarkedskommissionen, som kom med forslag om en konjunkturafhængig dagpengeperiode, ligger bruttoledigheden fortsat væsentligt under den grænse for, hvornår kommissionen forestillede sig man skulle hæve dagpengeperioden til 2½ år. Bruttoledigheden udgjorde i august 2011 6,2 pct. og Arbejdsmarkedskommissionens grænse er 7 pct.

Vismændene finder ikke, at der er behov for yderligere lempelser af finanspolitikken i 2012 eller 2013, men den ekstraordinære stigning i arbejdsstyrken fra 2014, som følge af tilbagetrækningsreformen, kan ifølge vismændene måske give anledning til at udskyde en eventuel finanspolitisk lempelse til 2014. Det skønnes, at den strukturelle arbejdsstyrke øges med 5.000 personer i 2014.

DI mener ikke, at der er brug for at øge de offentlige udgifter yderligere, heller ikke i 2014, hvor tilbagetrækningsreformen langsomt gennemføres. Den årlige virkning af gennemførelse af tilbagetrækningsaftalen er begrænset, især når demografien trækker i modsat retning. Til sammenligning steg arbejdsstyrken med 25.000 hvert år i gennemsnit i perioden fra 1945 til 1989.

I forbindelse med vurdering af finanspolitikken, tager vismændene regeringens bebudede forhøjelse af afgifter på netto 5 mia. kr. til efterretning uden videre bemærkninger. Men i forbindelse med den bebudede skattereform fremhæver vismændene, at højere afgifter svækker arbejdsudbuddet. De samme reservationer over for den negative effekt på arbejdsudbuddet må nødvendigvis gøre sig gældende med hensyn til regeringens annoncerede afgiftsforhøjelser i 2012.

I vismændenes modelfremskrivninger af effekten af den foreslåede finanspolitik er den foreslåede afgiftsforhøjelse på 5 mia. kr. regneteknisk indregnet som en forøgelse af bundskatten.

At indregne de foreslåede afgiftsstigninger som en forhøjelse af bundskatten, under vurderer de negative effekter, der følger af, at afgifterne pålægges en række grænsehandelsfølsomme varer ("cigaretter, øl, vin, sukker, fedt og anden usund mad", jf. regeringsgrundlaget). Den øgede grænsehandel vil isoleret set føre til et lavere skatteprovenu – og kræve, at afgifterne hæves yderligere, hvis nettoresultatet skal bibeholdes på 5 mia. kr. Slutresultatet vil fortsat være en netto afgiftsforhøjelse på 5 mia. kr., som samfundsøkonomisk vil have nogenlunde samme effekt som en tilsvarende forhøjelse af bundskatten; men undervejs vil der ligeledes være en selvstændig negativ effekt fra øget grænsehandel, som ikke fanges i vismændenes model.

Vismændene gentager anbefalingen af at afskaffe skattestoppets nominalprincip for ejendomsværdibeskatningen, således at boligbeskatningen igen følger udviklingen i ejendomspriserne, og der frigives midler til andre formål, f.eks. lavere beskatning af

arbejdsindkomst. I forhold til tidligere har vismændene dog skærpet deres position, idet vismændene ikke længere blot anbefaler en ændring, således at det nuværende beskatningsniveau følger prisudviklingen; men i stedet, at der laves en ændring, således at beskatningsniveauet gradvist hæves til 1,0 pct. af seneste ejendoms-vurdering.

Det samlede skattetryk er i dag verdens højeste og udgør en selvstændig problemstilling for Danmark, som bør håndteres. Som følge heraf bør fremtidige – nødvendige – skattelettelser (herunder lettelser i marginals-katten) finansieres af reduktioner af de offentlige udgifter, snarere end skatteomlægninger. DI anerkender imidlertid behovet for, at der findes en mere robust model for boligbeskatning, idet det ikke på lang sigt er holdbart at beskatte ejerboliger på baggrund af de individuelle ejendoms-vurderinger i 2001/2002.

Indkomstfordeling

Vismændene konkluderer, at den nuværende beskatning af de højeste indkomst-grupper sandsynligvis er over det provenumaksimerende niveau – og at skattestigninger for disse grupper dermed vil føre til et nettoprovenutab. Den effektive skattesats for disse grupper ligger på 66,2 pct., mens den provenumaksimerende sats be-regnes til ca. 60 pct. (med et usikkerhedsinterval fra 50-75 pct.).

DI har tidligere beregnet, at en afvikling af topskatten vil give et velstandsløft på ca. 35 mia. kr. i 2020. Vismændenes beregninger understøtter behovet for at påbegynde en sådan afvikling snarest og løbende evaluere provenueffekten.

Håndværksrådet

Konjunkturafsnittet

Formandskabets analyse af dansk økonomi, herunder en kraftig nedjustering af vækstkønnen for de kommende år giver stof til eftertanke. De økonomiske udfordringer i Danmark er store, og virksomhederne kæmper dagligt en benhård kamp for at overleve. Det er desværre også, hvad Håndværksrådet ser hos de små og mellemstore virksomheder.

Håndværksrådets seneste konjunkturundersøgelse viser blandt andet, at troen på fremtiden i den grad er på retur hos mange af landets små og mellemstore virksomheder. Håndværksrådets konjunkturbarometer er over det seneste kvartal dykket kraftigt, faktisk det største fald siden begyndelsen af 2009. Samtidig er der langt færre af virksomhederne, som forventer stigende aktivitet i den kommende tid.

Virksomhedernes ordretillid, som Håndværksrådet måler hver tredje måned, ligger i tredje kvartal på et lavere niveau i forhold til samme kvartal sidste år. Det står i kontrast til de to første kvartaler i år, hvor ordretilliden lå højere sammenlignet med samme kvartaler i 2010. Det er specielt de mindre byggevirksomheder, som er blevet mere pessimistiske.

På den baggrund deler Håndværksrådet formandskabets vurdering af, at en vis lempelse af finanspolitikken kan forsvares. Som påpeget af Håndværksrådet ved sidste formandskabsmøde er opsvinget særdeles skrøbeligt, og regeringen skulle være klar til at handle, hvis udviklingen gik værre end forventet. Og man må konkludere, at vækstudsigterne er blevet forværret betragteligt siden forsommeren.

Regeringen vil som bekendt fremrykke offentlige investeringer for 17,5 mia. kr. henover de næste to år. Håndværksrådet mener, at det er berettiget. Formandskabet peger på, at en fremrykning på 10 mia. kr. ikke i sig selv vil forringe holdbarheden af de offentlige finanser, hvis der efterfølgende sker en reduktion af investeringsomfanget i forhold til det, der ellers er planlagt. Samtidig er det vigtigt, at vi sikrer, at investeringsplanen følges op af en effektiv indsats fra myndighederne, så de virksomheder, der arbejder på dette område, overholder dansk lovgivning – herunder betaler skat og overholder arbejdsmiljølovgivning. Sker det ikke, mister vi store dele af den samfundsøkonomiske effekt af investeringerne.

Håndværksrådet ser vi positivt på forslaget om en flerårig investeringsplan. Den kan ud over at skabe klarhed over fremrykning af offentlige investeringer især bidrage til at gøre processen med at udmønte investeringsprojekter mere gennemsigtigt. Der er klart brug for en forbedret styring af de offentlige investeringer.

Som det er i dag tager det alt for lang tid fra et projekt planlægges til det giver reel aktivitet blandt håndværksvirksomhederne.

Indkomstfordelingen

Analysen dokumenterer, at vi har en lav ulighed i Danmark, både set i et historisk og internationalt perspektiv. Samtidig er der en øvre grænse for lighed, hvor man ved fordelingsmæssige målsætninger kan risikere at fjerne incitamenterne for at dygtiggøre sig og stille sig til rådighed for arbejdsmarkedet. Håndværksrådet er bekymret for, at de fordelingsmæssige målsætninger kan blive for høje, og samfundet derfor risikerer tab af skatteprovenu og effektivitet.

Formandskabet vurderer, at en ekstra skat på de højeste indkomster kan medføre tab af skatteprovenu. Håndværksrådet deler denne opfattelse og mener samtidig, at der er behov for lavere skat på arbejdsindkomst, hvilket bør sikres gennem en skatteomlægning.

Landbrug & Fødevarer

Generelt

Landbrug & Fødevarer noterer sig, at rådet tegner ret dystre udsigter for dansk økonomi i de kommende år. Rapporten peger således på, at en svag økonomisk udvikling er drevet af et lavt privatforbrug, lavt investeringsniveau og et svagt boligmarked, der endda tegner til at fortsætte nedturen i de kommende år. Som underliggende forklaring på de dårlige konjunkturudsigter fremhæves den internationale gældskrise.

Landbrug & Fødevarer deler det pessimistiske syn på de kommende års udvikling i dansk økonomi. Men organisationen mener imidlertid, at det ikke kun er den internationale gældskrise, som skaber økonomisk usikkerhed og lav vækst.

På den baggrund kunne det have været ønskeligt, hvis der i rapporten havde været en konkret diskussion af mulighederne for at bidrage til øget vækst i Danmark. Er det ligegyldigt om et eventuelt finanspolitisk råderum anvendes til at udvide den offentlige sektor eller til at understøtte f.eks. eksporterhvervene gennem forbedring af rammevilkårene?

En stor udfordring er, at finanskrisen på ingen måde er et overstået kapitel, og den manglende sikkerhed i banksystemet betyder, at bankerne er tilbageholdende med kreditgivning. Dette gælder også i forhold til ellers sunde og gode forretninger. Kreditklemmen virker stærkt begrænsende på investeringerne. Samtidig oplever f.eks. landmænd, at bidragssatserne på realkreditlån stiger markant. Det lægger yderligere pres på en sektor, der i forvejen er hårdt presset økonomisk

En anden stor udfordring er, at de pengepolitiske instrumenter er ved at slippe op. Det skyldes, at renterne allerede ligger meget lavt. De lave renter har formentlig medvirket til, at dansk økonomi ikke er blevet fastholdt i recession gennem længere tid, og det er helt nødvendigt, at renterne fastholdes på et lavt niveau. Det stiller krav om, at der føres en stram økonomisk politik, der sikrer fortsat tillid til dansk økonomi.

I rapporten nævnes også, at både eksport og indenlandske forhold begrænser opsvinget. I den forbindelse peges der på en svag dansk konkurrenceevne som følge af mange års høje lønstigninger. Adresseringen af denne problemstilling er helt på sin plads. Men dansk konkurrenceevne består ikke udelukkende af løn, og man kunne godt have ønsket sig, at rapporten havde set nærmere på de politisk bestemte rammevilkår, som f.eks. skatter og afgifter. Her ligger Danmark alt for højt i forhold til vores internationale konkurrenter, og det er i sagens natur en stor hæmsko for de danske muligheder for at eksportere sig ud af krisen.

Landbrug & Fødevarer er enig i, at de internationale konjunkturer gør det vanskeligt for en række brancher at eksportere sig ud af krisen. Ikke desto mindre ser vi fortsat gode muligheder for eksportfremgang inden for landbrugs- og fødevarerektoren, men også i den agroindustrielle sektor er der potentialer. Dette gælder ikke mindst på de store nye markeder i f.eks. Asien, hvor vækstraterne er høje, og hvor der rent faktisk er stor interesse for danske produkter. Det gælder i særdeleshed på landbrugs- og fødevarerområdet. En fuldstændig udnyttelse af dette potentiale kræver dog, at der sker en forbedring af rammevilkårene i årene fremover.

Konjunkturvurdering og aktuel økonomisk politik

Rapporten fremhæver, at konjunkturudsigterne for dansk økonomi er blevet kraftigt forværret igennem det seneste halve år. Konkret skønnes BNP at vokse med godt én pct. om året i perioden 2011-13. Det betyder samtidig, at der ikke er udsigt til et egentligt opsving de nærmeste år.

Regeringens bebudede finanspolitiske lempelser kan ifølge vismændenes beregninger skaffe yderligere 10.000 beskæftigede personer. Det ændrer dog ikke nævneværdigt ved konjunkturbilledet, og prisen er et større offentligt underskud og en højere ledighed på mellemlangt sigt.

Regeringen lægger samtidig vægt på, at Danmark overholder henstillingen fra EU. I den forbindelse peger vismændene på, at en finanspolitisk lempelse i 2012 vil kræve en stramning i 2013.

Landbrug & Fødevarer anser det for helt naturligt, at Danmark fører en troværdig og holdbar økonomisk politik, og heraf følger også, at det skal sikres, at EU henstillingen overholdes. Det er derfor med tilfredshed, at organisationen noterer sig, at denne målsætning fremgår direkte af regeringsgrundlaget.

På den baggrund stiller Landbrug & Fødevarer sig undrende over for regeringens tanker om at fremrykke offentlige investeringer til 2012. Vismændene gør rede for, at fremrykningen ikke ændrer nævneværdigt på den nuværende konjunktursituation, samtidig med at fremtidsudsigterne forværres. Det er derfor Landbrug & Fødevarers opfattelse, at det eventuelle finanspolitiske råderum skal gemmes til et tidspunkt, hvor tilbagetrækningsreformen *har* skabt et større arbejdsudbud.

Herudover er det relevant at diskutere, om man får den bedste udnyttelse af et økonomisk råderum ved at øge de offentlige investeringer, eller om man hellere skulle styrke rammevilkårene for de eksportsektorer, der skal skabe den fremtidige vækst.

Danmark står fortsat med et strukturelt problem i forhold til den langsigtede finansiering af den offentlige sektor. Samtidig har de seneste års stigninger i det offent-

lige forbrug ligget over det planlagte. På den baggrund støtter Landbrug & Fødevarer forslaget om flerårige nominelle udgiftsrammer, som vismændene stiller igen i år. Flerårige udgiftsrammer skal selvsagt følges op af individuelle sanktioner over for kommuner, der måtte overskride de aftalte rammer.

Vismændene peger på, at hverken investeringer, privatforbruget eller eksporten kan drive væksten i Danmark. Det er oplagt, at man i en global verden, der er præget af krise og usikkerhed, kan blive grebet af pessimisme. Men Landbrug & Fødevarer mener, at der er håb for eksporten, ikke mindst på de nye markeder som f.eks. Kina og de øvrige BRIK-lande.

En genrejsning af den økonomiske vækst kræver dog konkrete mål og handlingsplaner for vækstpolitikken i Danmark. Både nationalt og internationalt skal der arbejdes for at styrke rammevilkårene for de strategisk vigtige erhvervs-klynger som f.eks. fødevarer, medico, velfærds-teknologi og cleantech med henblik på at styrke konkurrenceevnen. Herunder er det afgørende, at der ikke pålægges de eksportende erhverv nye skatter og afgifter, der vil betyde en yderligere forringelse af konkurrenceevnen.

Regeringen planlægger at gennemføre en fuldt finansieret skattereform, som sænker skatten på arbejde, og forøger arbejdsudbuddet. Det virker sandsynligt, at grønne afgifter vil indgå som kilde til finansiering af denne reform. I den forbindelse peger rapporten på, at de grønne afgifter kan have en negativ effekt på arbejdsudbuddet.

Landbrug & Fødevarer er enig i regeringens sigte om at sænke skatten på arbejde. Til gengæld anser organisationen det for at være en forfejlet strategi at finansiere disse skattelettelser gennem øgede afgifter på erhvervslivet. Det er særligt alvorligt, hvis de grønne afgifter pålægges konkurrenceudsatte eksporterhverv, da dette vil have store negative konsekvenser for konkurrenceevnen og dermed også for den fremtidige økonomiske vækst i Danmark.

De offentlige afgifter har i høj grad udviklet sig med tilfældig knopskydning over tiden. Dette kan indebære utilsigtede, negative konsekvenser for danske virksomheders konkurrencemæssige position i forhold til udlandet. Landbrug & Fødevarer finder derfor, at der bør gennemføres en omlægning af de danske afgifter på erhvervslivet, så de bedst muligt fremmer konkurrenceevne og vækst – og samtidig tager hensyn til beskæftigelse, miljø og klima, samt skabelsen af nye forretningsområder.

Indkomstfordeling

Der peges i rapporten på sammenhængen mellem omfordeling og effektivitet i samfundet og på samspillet mellem politisk fastsatte omfordelingsmål og opnåelse af

højest mulige effektivitet inden for disse rammer. Dette er et relevant diskussionspunkt. I forhold til andre lande er indkomstuligheden i Danmark lav, og det er derfor relevant at diskutere, om dette står i vejen for en effektiv økonomisk udvikling.

Som eksempel på gunstige effekter af omfordelingen for samfundsøkonomien nævnes i rapporten tilskyndelse til investering i uddannelse eller opstart af virksomhed. Omvendt kan omfordelingen ifølge rapporten blive så omfattende, at den enkeltes initiativ begrænses, fordi der ikke er nævneværdig belønning forbundet hermed.

Synsvinklen er her primært lagt på de individuelle incitament. Det er helt afgørende for det danske velfærdssamfund, at incitamentsstrukturen understøtter den private virkelyst og iværksætterånd. Men indkomstfordelingen har også en mere overordnet betydning for en stabil og tillidsbaseret økonomi. I lande med meget stor ulighed og mangel på tillid reduceres samfundets effektivitet af kriminalitet, korruption, omkostninger til kontrol og sanktioner, mv., mens omvendt et samfund med høj grad af tillid, som det danske, i højere grad kan koncentrere ressourcerne om vækst og innovation, der er så væsentlige i det globaliserede samfund.

Ikke kun graden af omfordeling har betydning for den private initiativlyst. Det danske samfund har i de senere år udviklet meget komplicerede regler for miljøregulering og virksomhedsgodkendelser. For at sikre en retfærdig sagsbehandling for de involverede parter kan det ganske vist være nødvendigt med et vist niveau af kompleksitet i lovgivningen. Men der er nået et niveau, hvor det hæmmer udviklingen. Der er udpræget behov for bedre koordinering mellem de forskellige godkendelsesprocesser og for at undersøge mulighederne for i højere grad at basere systemerne på tillid og gennemsigtighed.

Dansk Erhverv

1. Konjunkturvurdering og økonomisk politik

Dansk Erhverv deler Formandskabets overordnede vurdering af konjunktursituationen. Det internationale økonomiske baggrundstæppe er væsentligt forværret siden forårets rapport. Eksporten vil i 2012 ikke længere være stærk nok til at løfte økonomien, så der er stadig et stykke vej til et selv bærende opsving. BNP-væksten i 2012 holdes primært oppe af engangseffekter i skikkelse af fremrykkede offentlige investeringer og udbetaling af efterlønsbidrag.

Dansk Erhverv har nedjusteret BNP-vækstskønnet for 2012 fra 2,0 til 1,6 pct. Medlemsvirksomhederne i servicesektoren er blevet markant mere pessimistiske end i foråret. Således er eksempelvis investeringsforventningerne til 2011 vendt fra positiv til negativ henover sommeren. Dansk Erhvervs seneste medlemsrundspørge fra

oktober blandt 1.001 medlemsvirksomheder havde som resultat, at 21 pct. samlet set venter stigende investeringsniveau i 2011 sammenlignet med 2010. 47 pct. forventer uændret investeringsniveau, mens 32 pct. forventer et fald i investeringer. Til gengæld forventer servicesektorens virksomheder, at bunden i investeringsudviklingen nu er nået, således at der fra 2012 netto vil blive nyinvesteret, men fra lavt udgangspunkt.

Dansk Erhverv har med interesse læst DØR-rapportens afsnit om finansielle forhold. Her fremgår det i figur I.36, at bankernes udlån til erhverv er faldet fra et niveau omkring 600 mia. kr. i 2008 til ca. 450 mia. kr. medio 2011 – tilmed i løbende priser. I servicesektoren – som ellers hører til blandt de dele af samfundsøkonomien, der har klare sig relativt bedst gennem krisen – er der betydelige og stigende vanskeligheder med at tilvejebringe likviditet, også til sunde erhvervsprojekter. Et forhold, også Danmarks Statistik dokumenterer i undersøgelsen af virksomhedernes produktionsbegrænsninger i forbindelse med de månedlige konjunkturbarometre. Det er bl.a. på den baggrund, Dansk Erhverv har foreslået udvidet adgang til at udstede erhvervsobligationer ved at lade en række mellemstore virksomheder pulje sig sammen og i fællesskab udstede obligationer, hvilket i sig selv tilmed sikrer risikospredning.

Der hersker en historisk lav forbrugstilbøjelighed (jf. figur I.44). Dansk Erhverv er stærkt bekymret over det lave privatforbrug - i forhold til samfundsøkonomien i almindelighed og til detailhandlen i særdeleshed. På den baggrund beklager vi da også det stigende afgiftstryk og udsigten til forøget grænsehandel samt stigende inflation, der ligger i den forhenværende regerings fedtafgift og den nye regerings annoncerede stigning i en række punktafgifter på grænsehandelsfølsomme varer. Det er forslag, der både skader arbejdsudbuddet og den indenlandske efterspørgsel og beskæftigelse. Det vender populært sagt den tunge ende nedad - og har derudover stærkt tvivlsomme sundhedseffekter. Slik, sodavand og cigaretter købt i andre lande bliver jo ikke sundere af, at de er indkøbt i et andet land.

Hertil skal lægges det forhold, at efter seneste skattereform – og med baggrund i OECD's seneste internationale skattestatistik – er det især på de indirekte skatter/forbrugsskatter/punktafgifter, at Danmark skiller negativt ud i forhold til vores nabolande og til OECD i almindelighed.

Som et lavpraktisk forslag til at få mest muligt indenlandsk forbrug ud af den kommende efterlønsudbetaling, anbefaler Dansk Erhverv, at den foretages i tre rater i løbet af 2012: Én i 2. kvartal, én i 3. kvartal og én i 4. kvartal.

Det seneste halve års markante nedjustering af vækstudsigterne taler for en modcyklisk økonomisk politik med fremrykkede investeringer på kort sigt. Danmark har

trods alt nogle frihedsgrader i den økonomiske politik, som eksempelvis de gældsplagede sydeuropæiske lande ikke har.

Dansk Erhverv har forståelse for, at der - med visse betingelser opfyldt - åbnes for en yderligere finanspolitisk lempelse. Tidshorizonten med at stimulere via offentlige investeringer over to år, er for så vidt også bedre end blot i et enkelt år. Derved undgås for meget stop and go politik. Dansk Erhverv deler DØR's vurdering af, at en lempelse er i orden, hvis den er midlertidig og finansieret, men det er efter vores opfattelse to nødvendige, men ikke tilstrækkelige betingelser. Vi mener, at der med lempelser i størrelsesordenen omkring 19 mia. kr. fordelt over to år også simultant bør medfølge en passende reformpolitik, hvor vi konkret – ligesom DØR - endnu engang vil pege på flerårige udgiftslofter i de kommunale budgetter med mulighed for individuelle sanktioner.

For Dansk Erhverv, der repræsenterer servicesektoren, er det magtpåliggende at fokus i en storstilet offentlig investeringsindsats - udover at beskæftigelsen skal ligge i den private sektor – bliver knapt så traditionelt på fysisk infrastruktur i form af anlægsinvesteringer, men at også den digitale infrastruktur i ligeså høj grad prioriteres.

Under alle omstændigheder er det vigtigt at erkende, at en isoleret dansk finanspolitisk lempelse kun kan tage toppen af problemerne med lav vækst, efterspørgsel og beskæftigelse. Det er også værd at pege på, at de offentlige investeringer i forvejen er historisk høje. Når det er sagt, er vi enige med DØR i, at en for langsom konjunkturgenopretning kan føre til et unødigt fald i den strukturelle arbejdsstyrke bl.a. via flere langtidsledige, der mister tilknytningen til arbejdsmarkedet og/eller unge, der ikke får brugt deres uddannelse.

Dansk Erhverv støtter overordnet set tilbagetrækningsreformen, men er betænkelig ved effekterne af indførelsen af seniorførtidspensionen. Historiske erfaringer fra tidligere lignende ordninger som f. eks. efterløn og fleksjob viser, at antal deltagere på ordningerne typisk langt overstiger forventningerne ved ordningens indførelse.

I forhold til den annoncerede kommende skattereform, så bør der ikke på forhånd være begrænsninger i, hvilke dele af skattesystemet, der må tages under behandling.

I den nuværende økonomiske situation er Dansk Erhverv skeptisk over for forøgelse af beskatningen af fast ejendom. En forøgelse af boligbeskatningen her og nu vil føre til yderligere boligprisfald, der kan få en negativ effekt på det private forbrug og mobiliteten på arbejdsmarkedet.

Gradvist øget beskatning af jord og fast ejendom kan dog med fordel indgå i fremtidige skattereformer, der sikrer yderligere markante personskattelettelser, idet det er økonomisk optimalt, hvis skatten omlægges fra arbejde og kapital til ikke-mobile produktionsfaktorer som jord og ejendomme. En afskaffelse af det nominale stop for ejendomsværdibeskatningen vil tilmed lægge en dæmper på prisudsvingene på boligmarkedet og derigennem bidrage til at øge den makroøkonomiske og finansielle stabilitet.

2. Indkomstfordeling

DØR's analyser i dette kapitel dokumenterer, at uligheden i Danmark er lavere end i stort set alle lande, vi normalt sammenligner os med - og at niveauet for ulighed ligger forholdsvis stabilt over en længere periode.

Dansk Erhverv hæfter sig positivt ved, at der er relativ stor indkomstmobilitet mellem generationer. Det er et tegn på en betydelig grad af lige muligheder i det danske samfund.

I regnestykket om ulighed er det afgørende også at inddrage effekten af det individuelle offentlige forbrug. Selvom der er dataproblemer ved sammenligning over tid og på tværs af lande, er det vigtigt at være opmærksom på, at vores offentlige sektor er organiseret på en måde, så det individuelle træk på de offentlige ydelser i høj grad bidrager til at øge ligheden, jf. Finansministeriets 2007-analyse (omtalt i DØR-rapporten på s. 202), der påviser et resulterende fald i Gini-koefficienten med hele 4,5 pct.-point.

En skatteomlægning, der i højere grad hviler på ejendomsskatter, vil have den fordel, at den både mindsker udsvingene i ulighed i forbindelse med konjunkturer og virker mindre forvriddende i forhold til arbejdsudbuddet end indkomstskatter, jf. også konjunkturafsnit ovenfor.

Det er vigtigt at have in mente, at der er tiltag, der ud fra en mere generel betragtning kan have positive effekter for de involverede - til trods for en kortsigtseffekt i retning af øget ulighed. Det drejer sig bl.a. om begrænset adgang til efterløn og orlovsydelse, men også øget indvandring, der i mange tilfælde vil medføre øget ulighed i en periode fordi de pågældende indvandringsgrupper indledningsvist vil blive regnet som "relativt fattige".

Et element, der overraskende er udeladt i det ellers interessante DØR-kapitel, er omkostningerne ved at leve i forskellige dele af landet. En lang række af de personer der befinder sig i de nederste indkomstdeciler og bor i udkantsområder, vil givetvis have et højere disponibelt rådighedsbeløb til privatforbrug end "rigere"

borgere, der er bosat omkring Hovedstaden. Derved fastholdes et unødigt kunstigt billede af et ulige samfund.

Selvom fastlæggelsen af arbejdsudbudselasticiteter ved skatteændringer er behæftet med betydelig usikkerhed, dokumenterer DØR's analyser, at kun med temmelig urealistiske forudsætninger, giver en øget beskatning af de højere indkomster reelt et positivt provenu. Fokuserer man på vækst i samfundet - og ikke kun på skatteprovenu - vil dette stå endnu mere klart.

Såfremt der er for høje arbejdsindtægtserstattende overførselsindkomster, mindses incitamentet til at arbejde. Hvis der er for høje marginalsatter på arbejdsindkomst mindses incitamentet til at yde en ekstra indsats. De øverste marginalsatter mindsker arbejdsudbuddet for de mest produktive dele af arbejdsstyrken, og virker dermed hæmmende for skabelse af velstand.

Der er ubestrideligt store fordele ved at leve i et lige samfund. Problemet er imidlertid ofte de tiltag, der tages i brug for at øge ligheden. Målet er ifølge Dansk Erhverv ikke at blive lige, men at vi alle bliver rigere.

Set i lyset af, at Danmark er et af de mest lige samfund i verden - og samtidig har den næstlaveste forventede vækst blandt OECD-landene frem mod 2020 - taler meget for, at man populært sagt bytter noget lighed for øget vækst, således at der bliver en større samfundskage at fordele.

Finansrådet

Konjunkturvurdering og økonomisk politik

Finansrådet deler overordnet formandskabets pessimistiske syn på udviklingen i dansk og international økonomi. Hvad angår dansk økonomi er vi endog en anelse mere pessimistiske på fx boligmarkedet.

Finansrådet er enig med formandskabet i, at der ikke er økonomisk råderum til at stimulere økonomien i de kommende år. Det er vigtigt at leve op til de krav, der stilles fra EU's side. Overholdelse af henstillingen fra EU bør være det centrale element i tilrettelæggelsen af den økonomiske politik. Hvis der ikke føres en troværdig og holdbar økonomisk politik, kan det føre til højere renter, som yderligere hæmmer boligmarkedet og væksten unødigt.

Vi deler derfor ikke formandskabets holdning til, at en finanspolitisk lempelse er i orden. Dansk økonomi vil være presset i en del år. Derfor bør der reserveres et finanspolitisk råderum.

Finansrådet er enig med formandskabets betragtninger vedrørende dagpenge, og vil gerne advare mod at forlænge dagpengeperioden. Også selvom det kun er midlertidigt. En midlertidig forlængelse kan skabe forventninger om yderligere lempelser og lægge pres på politikkerne. Ligeledes er vi enige i, at investeringsplaner og flerårige nominelle udgiftslofter bør være et led i en strammere styring af de offentlige finanser.

Formandskabet foreslår, at beskatningen af boliger ændres. Finansrådet er principielt enig heri, men det er vigtigt at påpege, at tiden ikke er inde. Timing er alfa og omega for at undgå uheldige virkninger på boligmarkedet.

Boligmarkedet er for tiden hårdt presset, og det kræver derfor ro. Der er ikke behov for usikkerhed skabt af pludselige ændringer. Forslaget om en midlertidig skatterabat vil mindske gennemsigtigheden på boligmarkedet. Generelt vil Finansrådet gerne advare imod tiltag på boligmarkedet, som på længere sigt kan gavne de underliggende strukturer, men på kort sigt har store negative effekter på fx efterspørgslen efter boliger og forventningerne til boligmarkedets udvikling. Hvis der på et tidspunkt gennemføres en reform af boligbeskatningen, bør provenuet gå til at sænke skatten på arbejdsindkomst.

Formandskabets beskrivelse af de finansielle forhold kan vi ikke genkende til. Det gælder også synspunktet om, at den danske enegang i relation til nødlidende banker har gjort det sværere for danske banker at få likviditet fra udlandet uden at skulle betale en betydelig risikopræmie. Selvom Bankpakke 4 i nogen grad forventes at gøre det lettere for danske banker at skaffe finansiering i udlandet og til en lavere rente, er der behov for fælles europæiske regler for afvikling af nødlidende banker for at sikre banker lige vilkår.

Indkomstfordeling

Finansrådet vil gerne kvittere for et informativt kapitel om indkomstfordeling i Danmark. Analysen viser, at det indtryk af ulighed, der ofte præger samfundsdebatten, er uden hold i virkeligheden. Kapitlet understreger, at fordelingen af indkomster i dag stort set er den samme som for 30 år siden, og at Danmark – sammen med Sverige – er det mest lige samfund. Selvom uligheden fra år til år kan vise udsving, deler Finansrådet formandskabets vurdering af, at disse kortsigtede ændringer ikke må føre til ændringer i den økonomiske politik.

Det er i øvrigt værd at glæde sig over, at analysen viser en høj indkomstmobilitet i Danmark, der gør, at personer kan gå fra lav til høj indkomst.

Diskussionsoplægget viser desuden, at en skat på højindkomster (fx en millionærskat) vil gøre det samlede skatteprovenu mindre. Det er et interessant - men ikke overraskende - resultat.

Det er også værd at bemærke, at formandskabet når frem til, at den nuværende marginalskat er højere end den mest effektive skattesats forstået som den sats, der vil give det højeste provenu. En reduktion af marginalsatten bør derfor naturligt indgå i en kommende skattereform. Lavere skat vil desuden have en positiv effekt på arbejdsudbuddet.

Finansrådet finder det værdifuldt, at formandskabet på denne måde inddrager effektivitetshensyn, og vil gerne opfordre til, at dette bredes ud i formandskabets øvrige analyser.

FTF – Hovedorganisation for offentligt og privat ansatte

Konjunkturvurderingen

Udsigterne for både Danmarks og resten af Europas økonomi må give anledning til bekymring. Den nedjustering af udsigterne som prognosen er udtryk for kalder på at der tages aktivt skridt til at få gang i den danske økonomi. FTF er derfor også glad for, at regeringen vil kickstarte økonomien blandt andet med fremrykkede offentlige investeringer.

Til gengæld er FTF ikke enig i formandskabets vurdering af, at den lempelige finanspolitik i 2012 nødvendigvis skal følges op af stramminger i 2013. Det er vigtigt at økonomien følges nøje og at der ikke sker stramminger, der vil kvæle et begyndende opsving. EU-henstilling om nedbringelse af det offentlige budgetunderskud for at overholde konvergenskravene til ØMU-en er givet på et tidspunkt, hvor også EU-kommissionens prognoser tydede på, at der ville komme fremgang i europæisk økonomi. Det har ændret sig hen over sommeren og med de udsigter der er for økonomien på nuværende tidspunkt bør EU-henstillingerne – ikke bare til Danmark, men også til de øvrige EU-lande – overvejes i forhold til, hvor hurtigt de skal være effektueret.

Udvikling i ledighed

Formandskabet fremhæver, at ledigheden har ramt faggrupperne i varierende omfang. Det er korrekt, at ledigheden i begyndelsen af krisen var stigende inden for fagområder som primært er beskæftiget i den private sektor, men det er værd at være opmærksom på, at ledighedsudviklingen mellem faggrupperne er vendt. Det er nu ledigheden i den offentlige sektor, der er stigende mens ledighedsudviklingen for

faggrupper beskæftigede i den private sektor enten har været stort set konstant eller direkte faldende i en længere periode.

Det er glædeligt, at Formandskabet sætter fokus på den stigende ledighed blandt nyuddannede. Formandskabet dokumenterer, at dimittendledigheden på netop FTF-området et stort problem. Det viser, at opbremsningen i den offentlige sektor rammer de unge nyuddannede inden for velfærdsområderne hårdt. Det er efter FTF's opfattelse vigtigt, at de nyuddannede hurtigt opnår beskæftigelse inden for det fagområde, som de er uddannet til, således at deres nyerhvervede kvalifikationer kan fastholdes og videreudvikles. På trods af den aktuelt lave efterspørgsel vil der på sigt være mangel arbejdskraft inden for velfærdsområderne.

FTF har opfordret regeringen til at satse målrettet på jobrotation, hvor de nyudannede går ind som erstatningsarbejdskraft, mens de ordinært ansatte deltager i efter- og videreuddannelse. Et andet vigtigt redskab er at sikre adgang til relevant uddannelsesaktivisering for de nyuddannede. Fra 1. januar 2012 kan nyuddannede ikke længere få Statens Voksenuddannelsesstøtte (SVU) til fagspecifikke kurser. Det er ellers den eneste form for efteruddannelse, de helt nyuddannede kan optages på. Bortfaldet af SVU betyder, at disse kurser ikke længere kan indgå i en selvvalgt uddannelse. FTF har derfor også henstillet til regeringen, at SVU-retten til de fagspecifikke kurser bevares i finansloven for 2012.

Skat

Formandskabet peger i oplægget på, at en højere ejendomsværdiskat bør være en del af den annoncerede kommende skattereform. Det er FTF helt enig i. En kommende skattereform bør ikke på forhånd udelukke at boligbeskatningen inddrages i en reform der kan lempe skatten på arbejde. Den manglende beskatning af boligværdistigningerne som følge af skattestoppets nominalprincip bør straks afskaffes og FTF ser mange gode takter i den model som formandskabet foreslår for den fremtidige ejendomsværdiskat. Det er selvfølgelig vigtigt at det økonomiske grundlag for boligejere ikke pludseligt trækkes væk, men det er ligeså vigtigt at der allerede nu lægges op til, beskatning af de fremtidige værdistigninger, når de kommer. FTF er ligeledes enig i, at det vil bidrage til en mere stabil konjunkturudvikling samtidig med en forbedring af de offentlige finanser.

Indkomstfordeling

Generelt ser FTF positivt på formandskabets opgørelser af indkomstforholdene. Afsnittet om indkomstforholdene for den øverste decil i indkomsthierarkiet giver nyttig information. FTF har noteret sig, at formandskabet åbner mulighed for at indføre et ekstra progressions trin i skattesystemet.

For FTF er det en central problemstilling at der i vores velfærdssamfund er løbende fokus på at begrænse ulighed. Sammenhængskraften i vores velfærdssamfund beror i høj grad på, at der tages hensyn til svage gruppe og at politiske tiltag og reformer hele tiden har for øje at uligheden ikke øges.

Formandskabet analyser viser, at uligheden har det med at vokse i opgangstider og aftage i nedgangstider. Det beror selvfølgelig blandt på udviklingen i værdien af ejerboliger, hvor værdien øges i opgangstider. Det gør det efter FTF's opfattelse ikke mindre vigtigt, at værdistigningerne på ejerboliger beskattes, jf. ovenfor. Så alene af den grund er der behov for ejendomsbeskatningen inddrages i en kommende skattereform.

Formandskabet har en række analyser vedrørende effekten af at øge beskatningen af højeste indkomster og konkluderer, at det vil være et begrænset provenu, der kan opnås ved at øge beskatningen. Formandskabet gør selv opmærksom på, at resultaterne af sådanne analyser er meget følsomme overfor ændringer i adfærdsresponsen og det er derfor højt usikkert om det kan konkluderes, at det vil give et begrænset provenu. FTF er bekendt med en række udenlandske undersøgelser der viser, at det i højere grad er lavindkomster og til dels mellemindkomster, der adfærdspåvirkes af skattelettelser/stigninger, mens højindkomster ikke i samme omfang påvirkes. Det kunne tale for, at der kan opnås ikke bare øget lighed, men også provenu ved øget progressivitet i indkomstskatten.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd

Konjunkturvurdering

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE) er enig i det overordnede vækstabillede, der tegnes i Formandskabets prognose, om end vi ser lidt mere negativt på situationen i 2011 og lidt mere positivt på væksten i 2013. AE forstår dog ikke, at de forværrede vækstudsigter af Formandskabet begrundes i eksterne faktorer, jf. følgende citat fra diskussionsoplægget side 3: *"Udsigten til svag vækst i Danmark er ikke mindst begrundede i de forværrede vækstudsigter i udlandet"*. Sammenligner man forårsprognosen med den nye prognose, viser det sig således, at det er den indenlandske efterspørgsel, der er "hovedskurken" i forhold til det sløjere økonomiske billede.

AE er generelt mere positiv, hvad angår underskuddene på den offentlige saldo i 2011 og 2012. Vi har på basis af informationerne fra Danmarks Statistik vedrørende de offentlige underskud i 1. halvår 2011 samt statens nettobetaling i nationalbanken i 3. kv. 2011 svært ved at se, at underskuddet i år skulle komme helt op på 72 mia. kr. Samtidig kan der ligge en pæn positiv overraskelse fra pensionsafkastskatten, hvor renteafdækning i pensionsselskaberne kan give et pænt afkast. Vi for-

venter i 2011 et underskud på 59 mia. kr., hvilket så giver et bedre udgangsniveau for vores vurdering af saldoen næste år.

Økonomisk politik

AE er overordnet enig i de effekter Formandskabet finder vedr. de isolerede effekter af vækstpakke, men synes, at der mangler en diskussion af mulige positive tillids-effekter, der kan påvirke det historisk høje private opsparringsoverskud. Formandskabet har stor fokus på den mellemlistede strukturelle udvikling, men beskæftiger sig efter AE's opfattelse for lidt med, hvordan dansk økonomi kommer fri af krisen.

Der mangler efter AE's opfattelse en dybere diskussion af risikoen for, at strukturene på arbejdsmarkedet skades ved en så dårlig udvikling på arbejdsmarkedet.

AE er enige i Formandskabets udsagn om, at *"konjunktursituationen taler umiddelbart for en lempelse af finanspolitikken"*. Formandskabet argumenterer derefter for, at en yderligere lempelse af finanspolitikken er begrænset af EU's henstilling til Danmark om at stramme finanspolitikken med 1½ pct. af BNP fra 2011-2013. Samtidig erkender Formandskabet dog, at: *"Henstillingen kan i rent konjunkturmæssig sammenhæng måske ses som værende uhensigtsmæssigt timet"*.

AE er enige i, at EU's henstilling til Danmark er dårligt timet. AE mener på den ene side, at Danmark bør følge EU's spilleregler og dermed kravet om et maksimalt budgetunderskud på 3 pct. af BNP. På den anden side finder vi ikke spillereglerne hensigtsmæssige og savner derfor en generel diskussion fra Formandskabet af det uhensigtsmæssige i at føre kontracyklisk finanspolitik, som vi ser det i EU i øjeblikket, hvor 23 ud af de 27 EU lande har fået henstilling om at stramme finanspolitikken, til trods for at europæisk økonomi befinder sig i dyb krise.

I den nuværende situation foreslår AE derfor, at man opdeler budgetunderskuddet i en driftsrelateret del og i en investeringsrelateret del. Det ville i den nuværende situation gøre det muligt at stimulere væksten via investeringer for flere af de lande, herunder Danmark, der i dag er begrænsede af EU's henstillinger om opstramninger, men som samtidig ikke har store budgetunderskud og høj offentlig gæld.

I rapporten står der desuden, at: *"prisen for den lidt højere aktivitet på kort sigt vil dels være en lidt højere ledighed på mellemlang sigt"*. Den betragtning står AE uforstående overfor, da en økonomisk stimulans netop vil øge beskæftigelsen og modvirke risikoen for, at ledigheden bider sig fast på et højere niveau.

AE er enig med Formandskabet i, at skattestoppet på ejendomsværdiskat bør ophæves. For det første har det været fordelingsmæssigt skævt, og som Formandskabet viser, går langt den største gevinst til de ti pct. rigeste. For det andet er AE enig i, at

beskatningen af boligafkastet bør sidestilles med beskatningen af finansiel formue. Med skattestoppet bliver forskellen mellem boligafkastbeskatningen og kapitalindkomstbeskatningen gradvist større og større. Og for det tredje udhuler skattestoppet skatteindtægterne. Penge, der alternativt kunne være brugt på at opretholde den offentlige velfærd eller på at lette skatten på arbejde.

Indkomstfordeling

AE er overraskede over Formandskabets konklusion om uændret ulighed i Danmark i de sidste 25 år. Formandskabets konklusion baseres på niveauet for uligheden før 1988 sammenlignet med niveauet i 2009. I Formandskabets opgørelse af Gini-koefficienten er der dog et meget drastisk fald fra 1987 til 1988 på omkring 3 point. En udvikling som man ikke kan genfinde, hvis man ser på eksempelvis Finansministeriets opgørelse af gini-koefficienten. En beregning af gini-koefficienten på basis af Danmarks Statistiks officielle definition af den disponible indkomst viser heller ikke dette markante skifte i 1987/88. Formandskabets resultat om uændret ulighed over en 25-årig periode er altså svær at genfinde i andre opgørelser.

I perioden efter 1988 er der ingen tvivl om, at der er en klart opadgående trend i uligheden i Danmark ud fra Formandskabets opgørelse. Det svarer fuldstændig til de resultater som eksempelvis Finansministeriet kommer frem til i udviklingen i uligheden. AE finder det derfor besynderligt, at Formandskabet lægger så meget vægt på niveauet for uligheden før 1988 i deres konklusioner, uden at skæve til at dette resultat adskiller sig markant fra fx Finansministeriets opgørelse og opgørelsen baseret på Danmarks Statistiks disponible indkomst.

Formandskabet konkluderer ”... at ændringer i uligheden over en kort tidshorizont ikke er særlig sigende og derfor ikke bør give anledning til ændringer i den førte politik” (s. 21). AE er enig i, at konjunktursituationen har betydning for udviklingen i uligheden. Når det er sagt, tyder alt dog på, at der har været et permanent løft i uligheden, som man ikke kan slå hen som ren konjunktur-effekt.

I rapporten konkluderes det også, at Danmark har en lav ulighed i international sammenligning. Formandskabet bruger udelukkende OECD tal fra 2007/2008 i denne landesammenligning. I stedet for at bruge OECD-sammenligningen af landenes ulighed, som stammer fra en blanding af datakilder, er det efter AE's opfattelse mere oplagt at bruge Eurostats opgørelse af Gini-koefficienten, som netop er opgjort på en standardiseret måde mellem landene.

AE mener, at de store effekter af skatteændringer for topindkomsterne som Formandskabet finder virker meget store. Hovedårsagen til disse store effekter er, at der anvendes en meget høj elasticitet på 0,2 på skattepligtig arbejdsindkomst i beregningerne af selvfinansieringsgrader ved skatteændringer for de højeste indkomster.

Denne elasticitet er estimeret på data fra skattereformen i 1987. Dengang blev den øverste marginalsat sænket fra omkring 73 pct. til 68,7 pct.

Skattereformen i 1987 sigtede netop på at udvide skattegrundlaget og sænke marginalsatten (ligesom reformerne i 1990'erne også gjorde). Det er ikke overraskende, at den skattepligtige indkomst netop bliver øget, når det er hele sigtet med reformen. Hvor meget af stigningen i den skattepligtige indkomst, der er udtryk for skattereformens direkte konsekvenser på størrelsen af den skattepligtige indkomst, og hvor meget der er en egentlig adfærdsændring kan være svært at skelne, selv med avancerede empiriske metoder. Bl.a. blev en række muligheder for udskydelse af skat ændret, hvilket direkte giver en effekt på skattegrundlaget, uden det er udtryk for en egentlig adfærdsændring.

Siden skattereformen i 1987 er der gennemført yderligere skattereformer, der har sænket den øverste marginalsat og udbredt skattebasen. Det må formodes også at påvirke elasticiteten på skattepligtig indkomst. Mens elasticiteten er estimeret under en skattereform, der sænker den øverste marginalsat fra 73 pct. til 68,7 pct., er den øverste marginalsat i dag på 56,1 pct. Yderligere er den øverste marginalsat på kapitalindkomst faldet fra 68,7 til 48,2 pct. Man kan således overveje, om en elasticitet estimeret på 1987-skattereformen stadig holder 25 år efter, hvor marginalsatten er sat ned med 12 ½ pct. point, og indkomstskattesystemet er ændret af flere omgange, bl.a. med bredere skattebaser, markant lavere fradragsværdier og med indførelsen af AM bidraget.

I Kleven & Schultz papiret, som Formandskabet selv henviser til for dokumentation af den høje elasticitet på 0,2, kan denne høje elasticitet da heller ikke umiddelbart genfindes. Tværtimod står der i papiret, at elasticiteten på skattepligtig arbejdsindkomst estimeres til 0,05 for lønmodtagere og på 0,1 for selvstændige. AE finder det derfor voldsomt, at Formandskabet vælger at bruge det høje estimat på 0,2 som hovedresultat.

AE gør opmærksom på, at selvfinansieringsgraden ligger væsentlig over, hvad Formandskabet selv offentliggjorde i efteråret 2008, hvor det blev vist, at en lettelse i topskatten på 1 pct. point havde en selvfinansieringsgrad på 57 pct. En lettelse i topskatten på 6 pct. point gav dengang en selvfinansiering på omkring 53 pct. I den nye rapport er selvfinansieringsgraden ved en ændring i den øverste marginalsat altså mere end fordoblet.

Det er uklart, om en af årsagerne til de meget høje selvfinansieringsgrader er, at der ikke korrigeres for de afledte effekter af at bruge elasticiteten på skattepligtig indkomst frem for elasticiteten på arbejdsudbuddet. Det er således kun den del af elasticiteten, der vedrører arbejdsudbud, som giver bidrag til selvfinansieringsgraden.

Den del, der vedrører højere produktivitet/timeløn, giver udslag i højere offentlige lønninger og overførsler og påvirker dermed ikke selvfinansierungsgraden nævneværdigt. At man ikke kan tage udgangspunkt i elasticiteten på skattepligtig indkomst i beregningen af selvfinansierungsgrader er nærmere beskrevet i fx Skattekommissionens rapport¹.

Særlig sagkyndig Birgitte Sloth

Konjunkturvurdering

Konjunktursituationen er fortsat bekymrende og præget af ekstrem usikkerhed, blandt andet drevet af den internationale økonomiske og økonomisk-politiske udvikling. Særligt i Europa er væksten næsten standset, og der er i mange lande opbygget for stor statsgæld, således at det er umuligt at føre ekspansiv finanspolitik, men tværtimod må strammes op.

Konklusioner bliver hurtigt uaktuelle, og der er allerede sket betydelige begivenheder siden redaktionens afslutning. Den græske løsning og efterfølgende diskussioner og usikkerhed om folkeafstemning. Senest udviklingen i Italien. Det skrækscenarie der antydes i rapporten, er desværre endnu ikke uaktuelt, og de negative scenarier der benyttes til analyser, må vurderes at være realistiske grænsende til det optimistiske.

Danske banker forventes ikke at blive direkte påvirkede af udviklinger i Grækenland og Italien, men på grund af usikkerheder og ugenomsigtigheder på de internationale finansielle markeder, er det ikke muligt at konkludere dette med fuld sikkerhed. Det er positivt for danske bankers stabilitet, at indlånsunderskuddet er faldet, men den modsvarende stramning af især erhvervskreditter er bekymrende og kan skade væksten.

Der er også usikkerhed om indenlandsk efterspørgsel og boligpriser. Fald i den indenlandske efterspørgsel kan isoleret set begrunde en kortsigtet stimulation, men da det finanspolitiske råderum er begrænset og der ikke er udsigt til en hurtig bedring af de internationale konjunkturer, vil det sandsynligvis være hensigtsmæssigt at vente til et senere tidspunkt, eksempelvis når arbejdsmarkedseffekterne af tilbagetrækningsreformen begynder at vise sig fra 2014. Også fordi den udbetaling af efterlønsbidragene der formodentlig bliver konsekvensen af denne reform i sig selv vil

¹ Jf. fx Skattekommissionens rapport hvor det fremgår at ”Den del af stigningen i de offentlige indtægter, der skyldes produktivitetstigninger/højere timeløn, vil imidlertid overvejende blive neutraliseret gennem højere offentlige udgifter. Det skyldes, at produktivitetstigninger/højere timeløn indebærer omtrent tilsvarende højere offentlige lønninger pga. reguleringsordningen og almindelige markedsmekanismer samt større udgifter til overførselsindkomster pga. satsreguleringen”. Skattekommissionens rapport s. 192.

have en vis ekspansiv effekt uden at det i sig selv påvirker den langsigtede holdbarhed. Fremrykning af offentlige investeringer kan være hensigtsmæssig i den nuværende situation, hvis der faktisk er tale om fremrykning og ikke om forøgelse af niveauet. Erfaringsmæssigt er det desværre meget vanskeligt at benytte investeringer til konjunkturregulering, fordi implementering tager tid, og fordi der løbende opstår nye investeringsbehov og -ønsker.

Med gennemførelse af efterlønsreformen er der udsigt til at den finanspolitiske holdbarhed vil kunne opnås uden ekstreme tiltag på lidt længere sigt forudsat at den internationale konjunktur ikke udvikler sig for ekstremt. Det vil være lettere at opnå økonomisk-politisk troværdighed, hvis skattesystemet forbedres, herunder at skattestoppets nominalprincip ophæves, eventuelt kombineret med en nominal fastlåsning af ejendomsværdiskatten for at sikre de nuværende boligejere.

I øvrigt omfatter regeringsgrundlaget og finanslovsforslaget en række elementer der i sig selv vil begrænse troværdigheden. Den midlertidige forlængelse af dagpengeperioden skaber tvivl om stabiliteten af reformvedtagelser. Samtidigt begrænses råderummet ved forøgelse af en række transfereringer og ved nedsættelse af nogle forholdsvis uforvridende offentlige indkomster, eksempelvis tilbagerulningen af multimedieskatten og afskaffelse af visse former for brugerbetaling.

På længere sigt vil der være behov for en opstramning af den økonomiske politik, og hvis de internationale konjunkturer fortsat udvikler sig negativt eller den danske strukturelle beskæftigelse falder, fx som følge af krisen, kan det endda blive nødvendigt med en voldsom opstramning også af hensyn til troværdighed. Der er derfor grund til at spare på det finanspolitiske råderum. Samtidig giver udviklingen i produktivitet og konkurrenceevne grund til stor bekymring også selvom der er overskud på betalingsbalancen.

Den vigtigste begrundelse for eventuel ekspansiv finanspolitik, er de mulige langsigtede konsekvenser for arbejdsudbud og dermed for fremtidige muligheder for beskæftigelse og vækst. Det er derfor glædeligt, at rapporten denne gang omfatter en nærmere analyse af udviklingen i beskæftigelsen, og tilsvarende ærgerligt, at en omlægning af den centrale detaljerede statistikkilde (RAS) betyder at netop udviklingen gennem krisen er svær at spore. Tilsvarende er et uheldigt at manglende klarhed om effekten af en metodeomlægning i forbindelse med opgørelse af AKU-ledigheden, gør det vanskeligt at analysere udviklingen fra før 2007 og frem. Med disse forbehold viser analyserne, at der er grund til bekymring. Beregningerne antyder at der findes en lille, men voksende gruppe af unge der forsørges af deres familier uden at være under uddannelse. Samtidig er gruppen af unge og nyuddannede der er registreret ledige, klart voksende, og det kan føre til tab af kvalifikationer og kompetencer, både opbyggede (via uddannelse) og personlige. Beskæftigelses-

politikken bør fortsat rettes specifikt mod disse grupper, og der bør sikres et stort antal uddannelsespladser inden for alle områder, inklusive nødvendige praktikpladser. For de forholdsvis store uddannelsesgrupper der i særlig grad er rettet mod den offentlige sektor og hvor dimittendledigheden er steget (sygeplejersker, lærere, pædagoger), er det en opgave for arbejdsmarkedet og uddannelsesinstitutionerne at øge antallet af uddannelsesrelevante job. Eksempelvis ved i højere grad at benytte faguddannede i administrative job og ved at tilpasse uddannelser og markedsføring af uddannede mod nye jobmuligheder, således at de opbyggede kompetencerne udnyttes og vedligeholdes.

Rapporten diskuterer måling af ledighed, herunder forskelle i opgørelsesmulighederne, men uden at nå en klar konklusion. Anvendelse af et ledighedsbegreb bør afhænge af formålet. Antallet af AKU-ledige er relevant ved vurdering af løndannelse, jævnfør også at nettoledigheden netop påvirkes af ændringer i rådighedsreglerne, mens der bør korrigeres for specielt uddannelsessøgendes ledighed, hvis en ledighedsopgørelse skal bruges til at vurdere risikoen for langsigtede skadevirkninger af arbejdsløshed. Her bør også inddrages aldersfordelingen blandt de ledige og fordelingen af ledighed på personer hen over tid. Rapporten viser, at antallet af langtidsledige målt som 80% bruttoledighed ikke er vokset og er forholdsvis begrænset, men det er ikke klart om dette mål er det økonomisk mest relevante.

Indkomstfordeling

Indkomsthed kan være et rent politisk-ideologisk mål, men der kan der også argumenteres økonomisk for lighed. Hvis der er imperfektioner på kapitalmarkeder, fx begrænsede muligheder for at finansiere investeringer i uddannelse, så kan en lige indkomstfordeling sikre at alle har mulighed for at foretage hensigtsmæssige investeringer, og ikke begrænses af deres familiebaggrund. En ligelig indkomstfordeling og et generelt højt uddannelsesniveau vil også give de fleste børn de bedste muligheder for at opnå og bidrage til fremtidig velfærd. Det handler ikke kun om lektiehjælp, men også om for eksempel adgang til kultur i bred forstand. Ligelig fordeling er også et element i opbygning af samfundets ”sociale kapital”, den generelle tillid mellem borgere, der muliggør uformelle, gnidningsfri aftaler og sikrer frivillige bidrag til fællesskabet, og dermed bidrager til produktivitet og vækst på samme måde som fysisk kapital og uddannelse.

Det er desværre vanskeligt at måle lighed. Egentlig bør man måle muligheder for velstand over forventet livstid, men det umuligt i praksis. Det er ikke klart om der skal korrigeres for forskelle i forventet levetid, som rapporten synes at forudsætte. Når kvinder forventer at leve længere end mænd, er det så en lige velstandsfordeling, hvis de hvert år har lidt mindre? Det svarer til at sige at en person med en arvelig sygdom der nedsætter hans forventede levetid til halvdelen, skal have dobbelt så stor velstandsmulighed i den forventede levetid.

I rapporten fokuseres på de realiserede indkomster, der i modsætning til indkomstmuligheder faktisk kan måles, og på målinger i enkelte år. Indkomstmobilitet inddrages til vurdering af om enkelte år er indikative også for livsindkomster. I den forbindelse anføres at indkomstmobilitet i sig selv er negativt, da det giver usikkerhed. Det er imidlertid kun rigtigt hvis indkomstmobiliteten er uforudsigelig. Det kan være tilfældet i forbindelse med arbejdsløshed eller overgang til førtidspension og ved indtægter fra egen virksomhed og andre aktiver. Men indkomstvariationen for den enkelte kan også skyldes forudsigelige og ofte selvvalgte skift mellem uddannelse, arbejde, orlov og pension.

Rapporten medtager indkomster i form af økonomisk egen lejeværdi ved måling af indkomstulighed. Det er korrekt under forudsætning af, at man løbende og omkostningsfrit kan tilpasse sit boligforbrug, når formue og lejepriser ændrer sig. Men da det jo ikke er tilfældet, betyder det at der betragtes indkomstvariationer som for mange opleves fiktive. Ved beregning af især af ændringer i indkomstulighed bør man kompensere for dette ved at udglatte variationer i boligpriserne eller en anden form for konjunkturregulering. Det forhindrer ikke at den målte ulighed for personer med tilpasset boligforbrug er reel. Prisvariationer på boligmarkedet fører desuden i sig selv til ulighed, når disse realiseres, herunder til generationsulighed. Rapporten argumenterer overbevisende for at der kan opnås større lighed ved at gøre boligpriserne mere stabile, eksempelvis via en mere hensigtsmæssig beskatning. Forslaget om at omlægge boligskatte, således at den marginale ejendomsværdiskat allerede nu sættes op med lumpsum-kompensation til det nuværende niveau indebærer at den stabiliserende effekt vil indtræffe straks, samtidig med at ingen nuværende boligejere vil rammes før kompensationerne eventuelt nedtrappes. Forhåbentlig vil dette forslag bidrage til seriøse politiske drøftelser af mulighederne for at forbedre beskatningen af boligindkomst.

Rapportens genfinder en række kendte forskelle mellem forskellige uddannelsesgrupper, og at disse er forholdsvis stabile over den – korte – opfølgelsesperiode. Forskelle i uddannelse afspejler dels forskelle i valg, men også forskelle i evner, medfødte kompetencer, kulturel baggrund og investeringsmuligheder. Det er derfor vanskeligt at konkludere, om uddannelsesmæssige forskelle i livsindkomster bør begrunde en indkomstudlignende politik. Hvis valg betyder mere end de øvrige faktorer, kan indkomstforskellene nemt være for små til at sikre tilstrækkelige incitamenter til uddannelse.

Indkomstforskelle mellem mænd og kvinder er faldet, omend svagt. Men der stadig betydelige, delvist uforklarede forskelle de to indkomster og dermed forbrugsmuligheder. Det bør undersøges i hvor høj grad dette kan henføres til valg udover uddannelsesgruppe, eksempelvis valg af orlov, arbejdstid, jobtype og pendlingsafstand.

I rapporten konkluderes at det er det faktum at der er flere kvinder i den offentlige sektor har ført til mindre lønspredning for kvinder. Det er ikke nødvendigvis den rigtige kausalitet. Den lavere lønspredning blandt kvinder kan skyldes, at kvinder foretager mindre risikable valg, herunder søger ansættelse i den mindre lønrisikable offentlige sektor.

Rapporten bidrager med grundige beregninger af fordele og ulemper ved ”millionærskat”, og konkluderer overbevisende at en sådan skat alene vil have symbolværdi, der let kan være dyrt betalt i form af provenutab. En stigende international arbejdskraftsmobilitet for de højtloønnede grupper kan yderligere forstærke dette.

For at vurdere den økonomiske effekt af ulighed er det relevant at undersøge social arv. Rapporten bidrager med spændende data, og hæfter sig særligt ved de højeste indkomstgrupper, hvor det er mere naturligt at være bekymret for de laveste. Rapporten viser at en dreng hvis far er i den nedre indkomst decil, har dobbelt så stor risiko for at ende i denne decil som en gennemsnitlig dreng. Det er en stor forskel. Det vil være interessant med tilsvarende analyser for fx 1% og 5% fraktilen for at identificere konsekvenserne for børn af allerfattigste.

Særlig sagkyndig Torben M. Andersen

Efterårets rapport indeholder en række væsentlige analyser af og betragtninger over både konjunktursituationen og indkomstfordelingen. Et særligt afsnit i kapitel 1 giver en nyttig dekomponering af bevægelserne i beskæftigelse og arbejdsstyrke som følge af den finansielle krise og bidrager til en bedre forståelse af tilpasningen i arbejdsmarkedet.

Rapporten tegner et billede af dansk økonomi i en vanskelig situation med få handlemuligheder. Væksten vil være lav og under et niveau, der vil være tilstrækkeligt til at øge beskæftigelsen og reducere arbejdsløsheden. Der er ikke udsigt til en stor vækst i den indenlandske efterspørgsel, og samtidig tynges udviklingen af de globale økonomiske udsigter. Frihedsgraderne i den økonomiske politik er begrænsede, dels fordi vi som en lille og åben økonomi er hårdt ramt af den globale økonomiske krise, og dels fordi det finansielle spillerum for at føre en aktiv politik er begrænset. Formandskabet vurderer, at en mindre finanspolitisk ekspansion drevet af en fremrykning af offentlige investeringer er forsvarlig, såfremt det sikres at ændringer bliver midlertidige. Den vurdering deles, men samtidig er det desværre nødvendigt at konstatere, at selvom en sådan politik vil have en positiv effekt på beskæftigelsen, er der ikke tale om en kickstart af dansk økonomi. Rapporten påpeger samtidig den store usikkerhed i og følsomhed af dansk økonomi i forhold til ændringer i den aktuelle situation både i positiv og negativ retning.

Rapporten indeholder interessante betragtninger over ejendomsværdibeskatningen i relation til både den historiske betydning af fastlåsningen af denne beskatning og mulighederne for at øge boligbeskatningen fremadrettet. Det foreslås at ophæve nominalprincippet for ejendomsværdiskatten, således at skatten bliver 1 % af den aktuelle ejendomsvurdering. Samtidig foreslås en skatterabat givet ved forskellen mellem ejendomsværdibeskatning på 1 % ved de aktuelle vurderinger og ejendomsværdiskatten ved et fastholdt nominalprincip. Dette er et meget interessant forslag til sikring af en mere hensigtsmæssig boligbeskatning. Det fremgår ikke eksplicit af teksten, men det formodes, at forslaget er at skatterabatten følger boligen. Det er samtidig afgørende, hvorledes rabatten kan fases ud, og det er vigtigt at dette meldes ud såfremt et sådant forslag følges. En udfasning af rabatten vil hensigtsmæssigt kunne knyttes til prisudviklingen på boliger.

Rapporten betoner betydningen af en mere klar og konsekvent udgiftsstyring baseret på et løbende udgiftsloft formuleret i nominelle termer med sanktioner og hukommelse. En afgørende svaghed ved såvel 2010- og 2015-planen har været både en manglende styring af de offentlige udgifter i forhold til de opstillede mål og en manglende gennemførelse af (overvejende) uspecificerede forslag til reformer til sikring af de offentlige finanser. På nuværende tidspunkt er der ikke fremsat et detaljeret forslag til udmøntning af en ny ”udgiftslov”. Det er imidlertid vigtigt, at forslaget ikke kun vedrører udgiftsniveauet. Niveauet for udgifterne kan ikke ses uafhængigt af indtægterne, og forskelle mellem indtægter og udgifter vil vise sig i budgetsaldoen og den offentlige gæld. Derfor bør et udgiftsmål også være knyttet sammen med et mål for den offentlige saldo. Det er ikke tilstrækkeligt, at udgifterne er under kontrol, hvis ikke de matcher indtægtssiden. Det er også vigtigt at specificere, hvorledes afvigelser fra målene korrigeres i fremtiden. Et mål for budgetsaldoen er tættere knyttet til politiske beslutninger end et bruttogældsbegreb.

I relation til fremrykningen af offentlige investeringer fremhæver formandskabet behovet for udarbejdelse af eksplicite flerårsplaner for offentlige investeringer. Dette er en vigtig pointe ikke alene i forhold til vurderingen af behovet for og planlægningen af disse investeringsaktiviteter, men også i forhold til at der kan skabes troværdighed omkring at fremrykningerne er reelle midlertidige fremrykninger uden betydning for det langsigtede niveau.

I det nye regeringsgrundlag er der opstillet en række målsætninger for den økonomiske politik – helt konkret 9 mål – herunder målsætninger om, at holdbarhedsindikatoren altid skal være positiv, samt at de offentlige finanser skal ligge i bred afstand til kravene i Stabilitets- og vækstpagten. Disse mål er vigtige, men der er behov for en mere klar operationalisering af målene for at sikre både mere transparens og klarhed i den økonomiske politik og en mere klar ansvarsfordeling. Et problem ved tidligere planer som 2010- og 2015-planerne har været en stor fokusering

på mål knyttet til slutåret i planlægningshorisonten, mens tidsprofilen har været mere uklar, ligesom der har været uspecificerede finansieringselementer. Formandskabet advarer med rette omkring problemerne med finansieringselementer knyttet til ikke-konkretiserede reformer til forøgelse af arbejdsudbud og beskæftigelse.

Den økonomiske politik og den langsigtede finansiering af velfærdssamfundet har i en årrække været baseret på en beskæftigelsesstrategi, dvs. på at øge arbejdsudbud og beskæftigelse for herved at skabe et finansieringsbidrag til den offentlige sektor via lavere udgifter til overførselsindkomster og øgede skatteindtægter. Der er i den offentlige debat blevet stillet spørgsmålstejn ved denne strategi, og mange har anset det som urealistisk, at en politik med sigte på øget arbejdsudbud også vil resultere i øget beskæftigelse. Som påpeget i rapporten er den aktuelle situation karakteriseret ved ledighed, og derfor er udbudsproblemet ikke det akutte problem, men det er ikke ensbetydende med at det ikke er muligt på sigt at øge arbejdsudbud og beskæftigelse. De historiske erfaringer i Danmark taler sit tydelige sprog i denne sammenhæng, da sådanne reformer har spillet en stor rolle. Skulle det mod forventning ikke lykkes, er det også en væsentlig pointe i rapporten, at finansieringsproblemerne for velfærdssamfundet vil i så fald vil blive meget større. Hvis ikke beskæftigelsesstrategien lykkes, er man nødt til at se på besparelsesmuligheder eller skattestigninger!

Rapporten følger en tradition, hvor Det Økonomiske Råds formandskab med rimelige mellemrum fremlægger analyser af indkomstfordelingen. Kapitlet om indkomstfordeling indeholder mange interessante analyser. En særlig interessant pointe er, at konjunktoreffekterne på indkomstfordelingen afhænger kritisk af hvilket indkomstbegreb, der betragtes. Ser man på arbejdsindkomsterne finder man det forventelige, at indkomstfordelingen bliver mere lige under en højkonjunktur og omvendt. Ser man derimod på de disponible indkomster er der en tendens til øget indkomstulighed under en højkonjunktur og omvendt. Dette hænger sammen med udviklingen i kapitalindkomster og lejeværdi. På denne måde bidrager kapitlet også med en klar indikation af betydningen af boligbeskatningen for indkomstfordelingen, hvilket også skal ses i sammenhæng med forslaget om at udfase skattestoppet for ejendomsværdibeskatningen.

Offentlige tjenester er behandlet meget sparsomt alene ved en indledende bemærkning og en henvisning til en tidligere analyse fra finansministeriet. Det ville være ønskeligt med en mere grundig analyse af betydningen af disse tjenesteydelser for fordelingen af forbrugsmuligheder. Da tjenesteydelser overvejende stilles gratis til rådighed for befolkningen er betydningen her potentielt stor. Analyser fra andre europæiske lande viser, at en hensyntagen hertil har stor betydning for vurderingen af den omfordeling der sker via den offentlige sektor både i forhold til den generelle fordeling af forbrugsmuligheder, men især i forhold til fattigdom.

En stigende ulighed i markedsindkomster skaber umiddelbart en større effekt af omfordelingen via velfærdssamfundet. Men det rejser også spørgsmålet om omfanget og indretningen af omfordelingspolitikken i forhold til både mulighederne for en sådan politik og de finansieringsmæssige krav. Kapitlet går ikke særligt langt i diskussionen af disse spørgsmål, og det ville især være interessant med en vurdering af i hvilket omfang en aktiv politik rettet mod uddannelse og beskæftigelse vil have større effekt på fordelingsprofilen i samfundet end en mere passivt orienteret politik med hovedvægt på omfordeling via det sociale sikkerhedsnet og beskatningen.

Særlig sagkyndig Nina Smith

Kapitel I

Formandskabet har en meget mørk vurdering af konjunkturudsigterne for dansk og international økonomi, som primært skyldes den internationale gældskrise, der siden starten af oktober 2011 er blevet drastisk forværret som følge af vanskelighederne i Grækenland og den mulige afsmitning til andre sydeuropæiske lande. De dystre fremskrivninger må derfor vurderes som realistiske, måske endda relativt optimistiske. Jeg er enig i Formandskabets vurdering af mulighederne og begrænsningerne for at føre en aktiv økonomisk politik i Danmark. På den ene side er råderummet efterhånden temmelig begrænset, fordi den langvarige afmatning har betydet et stort og voksende underskud på de offentlige finanser og voksende offentlig gæld. På den anden side er dansk økonomi fortsat i så stærk en position, at der er plads til en finanspolitisk lempelse i størrelsesordenen 16-20 mia kr., som planlagt af regeringen. Den finanspolitiske lempelse vil på ingen måde kunne forhindre, at ledigheden vokser, hvis de internationale konjunkturer udvikler sig som forventet. Men lempelsen kan tage toppen af ledighedsvæksten og give begrænsede positive signaler, der formentlig kan påvirke det private forbrug i positiv retning. En fremrykning af offentlige investeringer og andre offentlige udgifter til bl.a. miljøinvesteringer, der på langt sigt gavner dansk økonomi, må betragtes som midlertidige, dvs. det er ikke offentlige udgifter, der permanent løfter standarderne og forventningerne i befolkningen til velfærdsydelse.

Det er dog en meget afgørende forudsætning for en finanspolitisk lempelse lige nu, at den danske økonomiske politik opfattes som troværdig og holdbar af de internationale finansielle markeder. Det kræver, at finanspolitikken overholder det formelle holdbarhedskrav, at den er troværdig og ikke indebærer uforholdsmæssig stor gældsopbygning på kort og mellemlangt sigt, og at EU-henstillingerne om at reducere underskuddet overholdes. Desuden er det vigtigt at få en langt mere effektiv styring af de offentlige udgifter, end der hidtil har været tilfældet. Det planlagte udgiftsstyringssystem som annonceret i foråret 2011, der sigter på rammer for både overførsler og offentligt forbrug, bør derfor implementeres hurtigst muligt. I den

forbindelse ville det være ønskværdigt, hvis der som foreslået af Formandskabet sammen med udgiftsstyringssystemet blev fastlagt en egentlig langsigtet investeringsstrategi for den offentlige sektor. Selvom investeringer naturligt kan indgå som et kortsigtet konjunkturregulerende instrument, er der behov for også at have et langsigtet perspektiv på investeringer i hele den offentlige sektor. Samtidig kunne det være ønskværdigt at udvide investeringsbegrebet i forhold til den traditionelle nationalregnskabsdefinition, der ikke er særlig hensigtsmæssig for styringen af investeringerne i et moderne videnssamfund, hvor menneskelig kapital (uddannelse, forskning og viden) er mindst lige så vigtig som traditionel fysisk kapital.

I afsnittet om arbejdsløshedsbegreber gøres en behjertet indsats for at forstå udviklingen i forskellige ledighedsbegreber, AKU ledighed og nettoledigheden, som de seneste år har udviklet sig ganske forskelligt efter i en periode at være omtrent sammenfaldende. Analysen ender ikke ud med et klart svar på forskellene, hvad der uden tvivl er vanskeligt. Men afsnittet sætter et meget tiltrængt fokus på behovet for at få en konsensus og afklaring af, hvilket ledighedsbegreb der bør være styrende for den konjunkturpolitiske vurdering og økonomiske politik, dvs. hvilket ledighedsbegreb der bedst giver et mål for graden af underbeskæftigelse på arbejdsmarkedet.

Kapitel II

Formandskabet analyserer hvert femte år indkomstfordeling og livsindkomster i den danske befolkning. Denne gang indledes fordelingsanalyserne med en nyttig diskussion af forskellen på fordeling af disponible indkomster og fordelingen af velfærd og muligheder. Det sidste er naturligvis det egentlige fordelingsmål, som politiske præferencer må rette sig imod. Ofte betragtes disponible indkomster som synonymt med velfærds- og mulighedsfordelingen. Men i en veludbygget og moden velfærdsstat som den danske behøver dette langt fra at være tilfældet, fordi det enkelte individ har mulighed for at træffe beslutninger om arbejdstid, fritid og indkomst, der betyder, at disponible indkomster ikke afspejler velfærdsfordelingen. Hvis 'fritid' er udtryk for ufrivillig arbejdsløshed, er det rimeligt at benytte disponibel indkomst og sætte værdien af 'fritid' lig med 0. Men en person, der frivilligt vælger en lav arbejdstid og arbejdsindkomst, fordi personen ønsker meget fritid eller tid til gør-det-selv arbejde, vil typisk observeres med en meget lav disponibel indkomst. Tilsvarende vil overførselsordninger, der er indført ud fra socialpolitiske hensyn, påvirke indkomstfordelingen over tid, fordi de påvirker arbejdsudbuddet. Eksempelvis vil en reduktion eller udfasning af efterlønsordningen betyde en mindre ulighed i de målte disponible indkomster i den danske befolkning. Det ville derfor være interessant at supplere analyserne af de disponible indkomster i befolkningen med analyser, der inddrog værdien af fritid, gør-det-selv arbejde, sort arbejde for at få et mere retvisende billede af forskellige befolkningsgruppers velfærdsfordeling.

Kapitlet indeholder nogle spændende nyskabelser i afsnittet om topindkomster, hvor metoder fra optimal beskatningsteori implementeres til at analysere optimal beskatning af de højeste indkomster. Analysen bygger på nye og interessante empiriske resultater vedrørende de dynamiske effekter på arbejdsindkomster i stedet for de klassiske arbejdsudbudselasticiteter, som der kun findes få danske studier af. Når formålet med analysen er at vurdere skatteprovenu, er det formentlig langt mere robust at anvende elasticiteter for arbejdsindkomster end rene arbejdsudbudselasticiteter, fordi sidstnævnte er vanskeligere at få sikre skøn på, bl.a. fordi det er vanskeligt at få præcise skøn for antal arbejdstimer i forskellige befolkningsgrupper. Ofte eksisterer der ikke en eksplicit kontrakt om antal arbejdstimer og løn i et ansættelsesforhold, men derimod en kontrakt om lønnen inden for en given periode. Ved at benytte arbejdsindkomstelasticiteter undgås disse problemer. Den anvendte elasticitet på 0,2 er lidt højere end de tidligere anvendte udbudselasticiteter, som har baseret sig på en tværsnitsanalyse af danskere fra 1996. 0,2 forekommer imidlertid at være et troværdigt skøn på arbejdsindkomstelasticiteten, fordi udbudselasticiteterne må ventes at være større over tid end på helt kort sigt (tværsnitsdata). Desuden vil fortegnet på andre dynamiske effekter, der ikke er inddraget i analysen, herunder uddannelses- og migrationseffekter påvirke arbejdsindkomstelasticiteten positivt.

Endelig indeholder kapitlet en meget interessant fordelingsanalyse af boligejernes gevinst ved skattestoppet fra 2001. Analysen viser, at fastfrysningen af ejendomsværdiskatten har gavnet det øverste indkomstdecil langt mere end de nederste indkomstdeciler, både absolut og procentvis. Da boligskatterne samtidig er skatter med betydelig mindre forvridende effekter end skat på arbejdsindkomster, må fastfrysningen af boligbeskatningen betragtes som et godt og sjældent klart eksempel på et politisk initiativ, der både har øget uligheden i samfundet og gjort allokeringen mindre efficient, jfr. Figur II.3 i kapitel II.